



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Caroli Scribani E Societate Iesv Medicvs Religiosvs De Animorvm Morbis Et Cvrationibvs

Scribanius, Carolus

Antverpiæ, 1618

Liber Primvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46194](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46194)

LIBER PRIMVS.
SUPERIORVM MORBI
ET
CVRATIONES;

CAPVT I.

Ignoratio in Superiore muneris sui.

Nunc ingens illud malum, cum Superior non tam constitutionum, regularum, ordinationumque instituti sui, quam iudicio suo gubernationem moderatur: ut non tam vocationis suę, quam nouę congregationis & Religionis institutio merito videatur, ę Superioris placitis nata. Varię ex his principiis consuetudines nascuntur, liberior in non paucis, in aliis rigidior disciplina; in magnis saepe grauibisque, & à quibus Religionis nomen bonum pendet, laxior plerumque; in minimis nouęque ferę excogitatis strictior seueriorque; ut iam à primæuo spiritu & vocatione vix aliud præter inane nomen reliquum sit: cum quęcunque in speciem pia bonaque amplectimur tanquam in-

A stituti

stituti propria. Grauis error, eoque magis, quò sub pietatis prætextu teneriores animas, simplicioresque aliorum ab instituto pellit.

Sanè vt non omnium morbis eadem medicamenta, nec omnium valetudini eadem victus potusque ratio; ita nec omnium vocationi eadem vitæ genera, aut pietatis exercitia muniaque conueniunt. Sanctæ sunt variarum Religionum exercitationes, sed non omnes omnibus Spiritu sancto dictatore præscriptæ aut imperatæ sunt. Sua cuique Religioni sunt munia, sui termini, quos egredi non sit consultum.

Et certè labetur sæpe Superior, qui instituti sui, munerisque sibi impositi ignarus, suo iudicio propositas difficultates decernet, & in grauiissima se Religionemque discrimina coniiciet, incertusque sæpe rerum, dubius hærebit, sollicitumque anxiumque pectus trahet; nec se explicabit sine insigni iactura nominis etiam sui, salutisque aliorum; mirabiturque se eò deductum, vt per præcipitia salus ipsi speranda sit, cum consueto se itinere exclusum viderit, feroque, & non-profutura pœnitentia errorẽ suum ingemiscet, consequeturque vt aut imperiti, aut fatui, aut

te-

temerarij, aut improbi nomen obtineat, audietque non rarò hostis Religionis, qui eam placitis è cerebro suo fabricatis, in alienam à veteri semitam conetur impellere.

Et sanè cùm nihil stolidius sit, quàm ignoratæ artis scientiam profiteri, vt si quis curationū ignarus medicum se venditet; ita omnium stolidissimum est, Religionem, quàm ignores, præ te ferre. Neque enim in vno errore stabit hoc malū: error enim vnus errorem trahet, donec ad inextricabilem errorum labyrinthum deducatur, è quo se extricare nulla arte aut prudentia queat. Hinc est illud Gregorij: *Nulla ars doceri presumitur, nisi intenta meditatione prius discatur. ab imperitis ergo pastoribus magisterium pastorale suscipitur in magna temeritate, quoniam ars artium est regimen animarum.*

*In Pass.
par. 1.
cap. 1.*

Plurimum deinde illi de sapientiæ opinione decedet. atque hinc auctoritas illi apud suos minor, minorque veneratio erit: nec rarò erubescet, cùm rogatus hallucinabitur, aut ab inferioribus errorem suum discet, non sine insigni ignorantia suæ rubore.

Et quid vniuersim sperari ab eo boni possit, qui ignarus impositi sibi muneris

A 2 est?

est? quomodo illud, nomenque suum tuebitur, aliis imperabit, dubitantibus confulet, labantes eriget, ægris medebitur, afflictos solabitur, prospiciet tempori, præcauebit damna, irruentibus se malis opponet, aut propulsabit noxia, cum ferè ab hoc nocitura potiùs metuèda, quàm profutura speranda sint? & si quid feliciter euenerit, fortuitis magis casibus, quàm certæ scientiæ tribuendum sit?

Iam quid expectare prudenter ab eo possumus? nihilo plus quàm ab imperito nauclero secundum cursum, ab ignaro auriga felicè ac inoffensum progressum, ab imperito medico valetudinè bonam, ab indocto architecto, penicillo, calamo, doctum, elegans, eruditum opus.

Et certè quicumque muneris sui scientia destituitur, etiam prudentia agenda-rum rerum regula destitui necessum est: qua qui caret, quantis necessariò se difficultatibus induat nemo non videt. vnde fit, vt nihil certo consilio ac ratione; omniaque dubio euentu peragantur. perimentia proinde sæpe pro salutaribus, noxia pro profuturis, venena pro medicamentis propinantur. & cum contraria ferè contrariis curentur, amica hîc amicis præbentur mala, tanquam si in fomen-
tum,

tum, non in malorum depulsionem remedia porrigantur. Neque enim potest muneris sui ignarus, personarum, temporum, locorum, rerum, in omni prudenti gubernatione necessariarum rationē habere: sed de errore in errorem necesse est illum labi. Quo fit vt infortunatissimum ferè exitum sortiatur, cū tam fatuis merēque fortuitis consiliis agatur.

Remedia.

EX instituti accurata cognitione petenda. hæc verò ex frequenti constitutionum, regularum, tam comuniū, quàm singulorum officialium, ordinatio- num, instructionum, historiæque instituti lectione paranda.

Iuuabit plurimū conferentiarū frequens de rebus instituti propriis iteratio: deque iis maximè, quæ aut nocitura in primis, aut profutura videbuntur: de praxi etiam & executione rerum ad Religionis integritatem potissimū necessariarum.

Proderit etiam frequenter cum iis agere, qui aut longa rerum experientia, aut assidua lectione instituti vt peritissimi, ita amantissimi sunt, illorumque sibi vi-

tam imitandam proponere qui in omni virtutum genere, instituti que ac primæui spiritus amore, omni ætate floruerunt.

Magis etiam si in dies singulos, aut sanè alternos, seponat horam vnam, aut sanè mediam: qua & singulorum subditorum sibi officia, conditiones, mores, propensiones, virtutes, vitia, animique morbos & curationes, & impositi sibi muneris partes omnes, seriò secum tacitus perscrutetur: quid nimirum res, quid concreditæ sibi personæ deponant. quibus tueri augerique res domestica; quibus foueri prouocari que primæuus Religionis spiritus; quibus pro instituti ratione promoueri proximorum salus possit. quorum omnium sedula ac non perfunctoria cogitatio, magnum Superiori lumem præbebit, ac in commissi sibi muneris cognitionem inducet.

CAPVT II.

*Ignoratio domesticarum rerum,
ac personarum.*

Hinc ingentes agendarum rerum imprudentiæ nascuntur, & graues in gubernatione errores, quos nullo remedio corrigas, damna que non in vnam al-

te-

terámue personam, sed in corpus vniuersum decurrentia; cum aut committuntur munia, quibus non possunt, aut res deliguntur noxiæ.

Neque quisquam prudenter præesse potest, aut præcauere nocitura, aut profutura deligere, cui non domestica omnia personæque perspectæ fuerint: errores enim ex hac ignoratione necessum sequi grauissimos, cum prioribus dissentanea sæpe imperentur, aut sanè minùs commoda, aut mutuo pugnancia.

Ille securè procedit, nec facilè poenitenda committit, quem nihil domesticarum rerum fugit, & non magno negotio deuitat mala, & prouidet nocituris, ac præoccupat etiam antequam veniant, quem nullæ domesticæ res latent; aut certè remedia illi prompta & ad manum sunt, qui & suorum in hanc aut illam partem propensas voluntates, vires, eruditionem, ingenia, mores, domesticaque res omnes perspectas habet. Neque enim ille de facili committet aut non cõmittenda, aut quibus non tutò potuit: scit res personis, personas rebus metiri. contrà qui hæc ignorauerit, in ingentia sæpe discrimina suos conijciet, nomenque bonum corporis totius: vt qui ad indignationes,

æmulationes, potum, arrogantiam, carnem propenso ea imponet, quæ quasi apprehensa manu trahunt ad illa, ad quæ natura non modò ducebat, sed reluctantes etiã potenti trahebat impulsu, quasi si quis præcipitio proximum, & tantùm non prolabentem protrudat. Bene de hac re Pro-

*De vita
contëp.
lib. 2.
cap. 2.*

sper: *Præpositi speculatores sunt, quia speculantur actus hominum, & qualiter quisque vivat diligenter explorant: quos bonos probaverint, honorando confirmant; quos deprehenderint vitiosos, arguentes.* & Chrysofomus:

De sacerdotio

Multa pastori opus est diligentia: sexcentis etiam, ut ita dicam, oculis, ut rectè undique humani animi habitum circumspicere possit.

Certè vel minima etiam ignorasse gravium in gubernatione errorum causa est. ille prudenter præesse potest, quem nullæ domesticæ res latent. magnæ illæ aut parvæ sint, plurimum ad prudentem gubernationem conferunt: cùm minimæ etiam aliæ atque aliæ intercurrentes circumstantiæ, alia atque alia consilia deposcant; maximæque sæpe res, & à quibus plurimorum salus felicesque infelicesque exitus, à minimorū cognitione pendeant. Nihil ergo illum fugiat cui commissa aliorum gubernatio, si sapienter præesse velit. nec aliorum tantùm industriæ verbisque,

109

solisq̄ue auribus suis fidat, oculos admo-
ueat certissimos rerum testes, ac propè fal-
liscios. vnde fiet vt domesticos omnes
serios sedulosq̄ue concreditorum sibi offi-
ciorum administratores cōsequatur, cūm
scient sua omnia perspecta Superiori esse,
nec falli illius aut circumueniri diligentia
posse. Quæ res incredibile est quàm leui
negotio omnes in officio contineat. cūm
ita natura comparatum sit, vt nisi filialem
aliquem metum amorī in gubernādo ad-
moueris, non magna de felici prudentiq̄;
gubernatione sperare possis. amari in im-
perio magnum est. Sed ferè indulgentia
amorem comitatur. iunge filialem timo-
rem, & prudētis imperij leges expleueris.
ac licet sua sit amorī veneratio, nisi altera
à timore veneratio accedat, non postre-
ma obsequendi promptitudo labascet,
plurimumq̄; de imperij felicitate decedet.

Personarum etiam ignoratio in imma-
nia præcipitia Superiorem adiget. quid e-
nim tutò ignoto committet? aut quam
rem prudenter illi credet, cuius vitam,
mores, animorum propensiones ignorat?
non ad singula propè imperia trepidabit
suorum ignarus, deq̄ue incerto dubioq̄ue
perpetuò euentu sollicitus? cui deinde fi-
det, cūm ignoto fidere stolidum sit, & ipse

suorum ignoratione laboret? solus exequi omnia non potest; ignotis sua Religionis que sapienter credere non potest, externis domestica committere non expedit: quò se vertet inter hæc constitutus Superior? nisi vt anxiam semper mentem trahat, aut fortuitis omnia euentibus committat. in vtroque miser. nam aut semper timere, aut omnia fortuitis permittere miserimum & infelicissimum vitæ genus est, quod infortunato plurimum exitu clauditur.

Remedia.

Vigilans Superiorum cura, & in omnem partem intentio, vt omnino nihil illum fugiat. Consequetur hoc magna & intenta suorum obseruatione, diligenti examine redditionis conscientia; aliorum etiam, maximè qui iudicio & solertia valent, auditione, sententiarumque inuestigatione. iudiciorum enim variorum disquisitio in magnam inducet Superiorem suorum cognitionem.

Conandum deinde, vt ea ferè per se Superior peragat, quæ magnam adferre notitiam solent; qualia sunt

Litterarum omnium, siue illæ mittantur, siue ad suos dentur, accurata lectio.

Omnium

Omniū qui ad portam euocant, cognitio, ne externorū quīsq̄, quantum frequentia, & loci ratio permittit, Superiore inscio, quēquam conueniat.

Ne ad vllius externi ades, non conscio antē Superiore, quīsq̄, accedat.

Ne extra consueta tempora ad templū euocentur inconsulto Superiore.

Credi non potest quā ingenti rerū harū cognitio Superiori, in omnē benē gubernandæ familiæ rationem excubanti, præsidio sit. Non magna quis hæc arbitrabitur; sed ea tamen sunt, à quibus omnis prudens gubernatio depēdet, quibusque neglectis, propè impossibile est, prudentem gubernationem posse subsistere, quibusque stantibus, facilis omnis gubernatio est.

Idem reperies in omni republ. regno, militia; quorū salus in rerū personarūq̄; accurata cognitione vniuersa vertitur. quæ res semper coëgit summos Reges, & prudentia, & rerū gestarū gloria claros, ad largissimas etiā pecuniarū profusiones in hostiū consiliis dignoscendis. At verò non minùs necessariam esse domesticorū subditorūque cognitionem, quā externorū consiliorū, nemo non videt; cū ab horū
igno-

ignoratione, aut perspecta scientia, plus etiam reipubl. bonum, quàm ab hostili dependeat. Vt enim semper periculosiora domestica mala, quàm externa sunt; domesticum ferrum & venena, quàm hostilia: ita cognitio illorum magis etiam necessaria est, minoreque damno inimica, quàm domestica consilia ignorantur.

Curabit deinde Superior, vt omnium sibi subditorum officialium, muniumque singulorum, accuratam cognitionem habeat. Obeat ipse sæpe domum, ac infirmorum etiam non rarò collustret operas, locaque muneribus illorum accommodata: temporarias etiam domus suæ rationes penitus perspectas habeat, vt nihil illum earum fugiat, datique acceptique rationes omnes ipse dispiciat ac memoriæ imprimat, vt & iudicium de iis ferre, & prospicere tempori possit.

Nemo facilè credat, quantum intentus sic in omnem partem Superioris oculus & domesticos in officio contineat, & damna præcaueat, & profuturis prospiciat, ac Superiorem quasi iuris sui faciat, ac extra quandam suorum tutelam ponat.

CAPVT III.

*Ignoratio morborum subditorum
suorum.*

EX qua prouenit, vt aut malis adhibere remedia non possint, aut non adhibeant idonea, aut etiam contraria, plurimosque in variorum munium impositione, vltro, ignarique periculis obiiciant vocationis & animarum. nam quæ remedia in morborum ignoratione sperari possint, nisi fortuita, ægros plurimum perimentia? profutura nimirum, aut interemptura, prout fortuito casus tulerit.

Proficiscitur hæc in Superiore ignorantio è suorum neglectu, & ignaua quadam commissorum sibi cura, ex ingenti animi tepore, ac languore spiritus, è pusillanimitate & animi deiectione, & è quodam muneris sui frigore; dum res nec seriò tractat, nec zelo in eas fertur, & superficie quadam contentus, non descendit ad interiora; quasi satis sit præfuisse.

Nascitur non rarò eadem ex non ritè reddita conscientie ratione. fit hoc, cum minùs confidèter inferiores Superioribus sese aperiunt, vel quia duriores illos nacti sunt,

sunt, vel quia minùs secretos, vel quia laborum fugientes, & à quibus auxilia desperent.

Neque vltima ignorationis huius causa è varia Superiorum occupatione nascitur; vt cùm adeò grauibus, tamque variis distinentur, vt totos illos alia negotia occupent: quibus obruti, nec respirandi tempus habent, nec eis ratio suorum cognitioni incumbendi suppetit; cùm nimirum vel ordinariis concionibus vacant, vel toti scriptiõibus inhaerent vel externorum salutis, consiliisq̃ue dandis obruuntur, vel in valetudine denique perpetua detinentur: quæ nisi in viros perpetuò sibi præsentibus, quiq̃ue oculos inter medias negotiorum aliarumq̃ue occupationum moles, in domesticos sibiq̃ue concreditos, intentos semper teneant, inciderint; periculum omnino est, ne densissima suorum ignoracione laborent.

Et quam curationem morbis suorum adhibebunt tales, quibus ipsa ægritudo, ægritudinumq̃ue causæ in solidum ignoratæ sunt? pericula, damnaq̃ue, & valida morborum incrementa veriùs metuenda sunt, quàm noxiorum à talibus mitigaciones aut depulsiones sperandæ. Neque enim quicquam ignoracione morbi grauius,

uius, magis que meritò metuendum in curatione accidere potest, neque quod præfentiùs mortem acceleret.

Remedia.

VT in medico inualetudinem cognouisse propè curasse; ita ignorasse, ægrum propè peremisse est. Prima proinde omnis periti medici cura est, morbum, causas, incrementa, statum intellexisse: è quibus medicationis spem non magno negotio concipiat, pericula que depellat. neque sanè longè petenda remedia: quæ ferè cuique experto ad manum sunt. Mali cognitio difficillima est. Hanc qui consecutus fuerit, facilem sibi ad reliqua viam sternet. Idem vsu venire solet in animorù morbis, cognouisse propè curasse est, imò sola non rarò explicatione fugatur morbi, vt verè Cassian. *Ilico vt patefacta fuerit cogitatio maligna, marcescit.* Coll. 2. cap. 10. Nec difficile est Superiori viro humanarum rerum experto, cognita depellere, aut anteuertere quæ nouit mala: vt tota ferè curationis spes metus que à morbi cognitione aut ignoratione pendeat.

Hanc cognitionem partim seria longa que obseruatione suorum, partim aliorù denuntiationibus, partim ægri confessione

ne

ne discet Superior: nam & ipse intentum in omnem partem oculum habebit, mores, verba, socios, consuetudinem, propensionesque obseruabit, maximè recreationum tempore, videbitque in quæ se profundat, quorum familiaritate ac narrationibus delectetur. proniorè in cibum, potum, continentiam, mulierum consuetudinem, sæculi an religiosos mores, in fabulas aut serias piæ sermocinationes. Ferè enim in illis in latentia peccatoribus vitia se ac virtutes produnt. index animi oratio est.

E sociis deinde maturioribus facilè reliquorum mores intelliget. neque enim in adeò mutuè innexo contubernio, latere diu bona malaque possunt: cum omnium plerumque oculis auribusque intima quæque obiiciantur. ad quæ si accedat ægri ipsius sincera, tamquàm patri ac medico resectio, nulla difficultate, cuiusque etiam grauissimo occurri malo potest.

Prima proinde Superioris cura erit, suos paternis monitis factisque, ad malorum tempestatumque quibus premuntur ac iactantur nudas explicationes excitare: vt & aperire audeant, & patris verique ac condolentis medici manum experian-

tur.

tur. Semel enim amicam dexteram, maternaque in Superiore vbera experti, faciles prouique ad omnem ægritudinis confessionem decurrent. quod vbi Superior consecutus fuerit, ludus illi gubernatio erit: ingens enim ex hac mutua fiducia ostentatione amor nascitur. cum vix fieri possit, vt qui paternum in se Superioris animum senserit, non prono profusoque in ipsum pectore feratur. neque quidquam promptius est, quam ad illius medici opem confugere, à cuius benigna doctaque manu remedia accepimus. Patrem proinde se & medicum exhibeat Superior, & vltro fatentem, malaque sua ingenti fiducia explicantem inferiorem experietur, & facilem ad curationem viam reperiet: cum & obsequentem ægrum suum habeat, & mali vim magnitudinemque intelliget. Paterna proinde in omnes adhibenda sollicitudo, quam etiam subiti persentiscant, quo facilius morborum quibus iactantur genera, in Superioris, tanquam patris, ac benignissimæ matris ac medici, sinum deponant.

Maior autem in Superioribus paternorum affectuum ostentatio, si in eos fuerit, qui fidentiùs se suaque omnia, ægritudinumque genera aperuerint, occasionem

B caul-

causamque sinceræ refectionis reliquis præbebit.

Examīnanda etiam seriò constitutio inferiorum, quales antè fuerint, quales in præsentiarum sint, quos morbos aliquando passi, quæ medicamenta adhibita, quo successu.

Secreti demum infracta obseruatio, omnium eorum, quæ filiali à subditis affectu, apud Superiorem tanquam verum animarum parentem reposita sunt, plurimum hīc valebit. Dicitur non potest, quantum hæc res confidentiam excitet, pro-uocetque inferiores, ad vniuersos, quibus iactantur, morbos, cum quadam etiam animi voluptate relegendos.

CAPVT IV.

Ignoratio spiritualiter medendi.

EX qua quàm ingentia & meritò timenda mala proficiscantur, nemo paullo prudentior non videat. Nam quāuis magna pars speratæ valetudinis à morborum cognitione pendeat; curationis tamen ignoratio, medicamentorumque inscitia, inter prima ægrum perimentia adnumeranda sunt. qua qui tenetur, non rarò nocitura propinabit, exasperabit malum,

lum, irritabit non tollet noxios humores, interitumque accelerabit.

Atque hinc mœrores nascuntur, & graues in ægro melâcholiæ, cùm sentit malis quibus opprimitur, non remedia, sed malignitatem prouocantia adhiberi. quare imperitiam medici sui damnat, malaque ex illa nata inclementesque illius manus, & medendi ignaras detestatur. nam licet fors ab animo clementis medici & patris proficiscantur, si ab imperito & mederi nescio veniant, à tyranni potiùs & iudicis quàm patris prouenire arbitrabitur. vnde fastidia nascuntur, & nauseantis animæ infelix tepor, gemitus & lacrymæ, & dura imo ducta suspiria, oblocutionumque passim ac querimoniarum ingentes acerui, medicum suum accusantes, nec tam inscitiam in illo, quàm hostilem animum damnantes.

Quid? quòd crescant in egro mala, cùm ex vno plurimùm errore enascantur alij, morbi que è morbo, tamquam è fœcunda fontis vnius vena varij torrètes, profiliât: vt consultius sit ægritudinem vniuersam ignauo aut hostili etiam animo neglectâ iacuisse, quàm ignaram medendi manum admouisse: minusque peccet qui exuto omni patris affectu, seueri vbique iudicis

dexteram, ferrumque & ignem adhibet, quã qui medicationis imperitus fortuita, & in incertum casura, aut obfutura ad-mouet. Contingit enim non infrequenter vt imperitia medici, leuissimus morbus & paruo medicabilis, ad malorum extrema agrum deducat: & qui sibi, naturęque benignitati relictus, sola nonnunquam mora curari poterat, incitiã medici in vltimam desperationem protrudatur. tantum in omnem partem peritia imperitia-que valent; vt mors vitaque in prudentis imprudentisue medici manu posita sit. Quanti viuerēt si in doctum medendi incidissent? quanti in Religione omni æuo stetissent, si medendi peritum Superiorem nacti fuissent? ceciderunt, non tam mali magnitudine, quã indocta illius manu. Quanti in ipsa miseram sibi que aliis que vitam trahunt, nec mentis tantum, sed & corporis viribus prostrati iacent, in gloria morte ingloriam vitam signantes, sola imprudenti Superioris medicatione, omni spe melioris valetudinis deiecti: ita in corpus etiam animo medendi imperitia transit. cum illius ferè mala in corporum se agritudines profundant, & hæ ex illis, tanquam è matris utero nascantur. Hinc non rarò videmus in omnem vitam, len-tam

tam plurimos animam, in corpore mille morbis oppresso, trahentes: quos vna Superioris medendi peritia leui tactu, sub morborum initium, curare poterat. accessit imperita manus, & efferauit malum, & euertit quidquid erat spei valetudinis bonæ, & ad nulla ætate aut arte medicanda ægrum suum deduxit. Nam licet peritior postmodum accedat manus, eò tamen non infrequenter malum deductum est, vnde ad meliora reuocari nulla prudentia aut dexteritate possit. principes nimirum partes infedit malum, & potissima quæque depastus est morbus, vt à nulla quantumuis docta manu sperari prudenter remedia possint.

Remedia.

ESerio diligentique meditationum studio, piorumque librorum frequentata lectione, vsuque rerum experientiaque peritia paranda. Optimus ferè ille est, qui ex se magister plurima tulit, de genu non semel pugnavit, hostemque post liuores, vulnera, sanguinem, toto tulit corpore, ab arena & sanguine animos mutuatus: qui que exemplo suo didicit non eadem omnibus pugnarum & victoriæ genera præscribenda esse: alia enim at-

B 3 que

que alia pro varia hominum conditione documenta tradenda sunt. faciet hoc peritissimè, qui ex se didicit curationum genera ex morborum diuersitate pensandas; sed & pro ratione constitutionū, ac temporum etiam discrimine aliarumque circumstantiarum, medicamentorum genera adhibenda. Neque enim eadem omni tempore, & loco, omni que ætati, & constitutionibus, aut omnibus singulique omnia conueniunt. Iam varia morborum qualitas varia etiam curationum genera postulat; cū è variis circumstantiis medendi ratio pendeat, illæ autem innumeræ propè sint. Necessum proinde Superiorem virum esse prudentem, prouidum, singula circumspectantem, disquirentem ægritudinum causas, morbum ipsum, ægri constitutionem, quæ etiam in eo sperari, quæ timeri possint. Pruden-

*In pro-
leg. Pass.
par. 3.*

ter in hanc sententiam post Nazianzenum Gregorius: *Non vna eademque, exhortatio cunctis congruit, quia non cunctos par morum qualitas astringit. Sape namque alijs officium, quæ alijs profunt: quia & plerumque herbe que hec animalia enutriunt, alia occidunt; & lenis sibilus equos mitigat, catulos instigat; & medicamentum quod hunc morbum imminuit, alteri vires iungit; & panis qui vitam fortium*
robo-

roborat, paruulorum necat. Vt meritò incla- In Pa-
Hor.
par. 1.
cap. 1.
met: *Ars est artium regimen pastorale. quis au-
tem cogitationū vulnera occultiora esse nesciat
vulneribus viscerum? & tamen saepe qui nun-
quam spiritualia praecepta cognouerunt, cordis
se medicos profiteri non metuunt: dum qui pig-
mentorum vim nesciunt, videri medici carnis
erubescunt.*

Quid? quòd & ipse, in quo versatur, lo-
cus, domesticique, & contubernales ali-
quid adferant momenti iustæque confi-
derationis, vt omnia omnino Superioribus
in remediorum applicationibus accuratè
expendenda, nihilque indiscussum relin-
quendum sit: & saepe à tenuissimis rebus
remedia petenda sunt. à locorum enim,
fociorum, Superioris, muneris mutatio-
ne, aliisque longè his inferioribus, magna
aliquando sperari possunt. plurimum ve-
rò interest, temporis rationem habere,
constitutionisq; aegrientis animi; ne tur-
bata, nec satis composita mente, aut et-
iamnum exasperata, curatio admouea-
tur. Componet illius prius animum Su-
perior, furoresque primos, efferatasque
procurfiones vt ignarus præteriet: at vbi
depulsis Aquilonibus resederint animo
fluctus, quibus iactabatur, manum admo-
uebit paternam, licet iudicis postea opus

foret; in qua tamen nunquam patris personam exuet: vt dum æger patitur iudicem, sentiat patrem; plusque adeò semper medicamenta habeant patris, quam iudicis, etiam cùm iudicis nomen induendum erit.

Proderit etiam in primis magnos viros audisse, aut legisse, qui suo, aut aliorum exemplo edocti, varia vt morborum, ita curationũ genera norunt. Habemus hinc monentem Chrysostrum: *Contraria contrarijs curare medicorum filij iubent. ex crapula ergo nata est febris? inedia morbum corrigunt. ex tristitia quis infirmus est? letitiam huic aptam medicinam esse ducunt. Sic & in anima aegritudinibus fieri oportet. Iram torpor excitauit? industria hanc repellamus. Habemus Gregorium: Cælestis medicus singulis quibusque vitiis obuiantia adhibet medicamenta. Nam sicut arte medicinae, calida frigidis, frigida calidis curantur: ita Deus noster contraria opposuit medicamenta peccatis, vt lubricis continentiam; tenacibus largitatem; iracundis mansuetudinem; elatis præcipere humilitatem.*

Frequens deinde ac diligens per diem consideratio plurimum momenti adferet. qua dum commissum sibi gregem serio Superior voluit, variaque in singulis mor-

Hom. 5.
ad pop.
Ant.

Homil.
32. in
Euang.

morborum genera, varias etiam medelarum excogitat formas, nullis aut industriis aut laboribus parcit, quò ægrienti subueniat, morbum leuet, monitis, precibus, lacrymis; durioribus etiam, si morbi genus duriora postulat: ad quæ tamen non nisi mitioribus tentatis, & necessitate coactus descendat, memor se esse patrè.

Animos insuper ad curationem necessum adferre magnos, qui nec magnitudine, nec morborum difficultate terreantur: vt ingenti in Deum spe fretus, nusquam de ægroto desperet Superior. frustra enim medicinam cogitat, qui illam à desperatione inchoauit. Audere, victoriæ initium est.

In spiritalis denique medicamenti præscriptione conandum, vt quà suauitate ac benignitate, quà variis in affectum amoremque prouocantibus æger medico concilietur, amareque incipiat, fidemque dictis adhibere. Sic fiet, vt morbi magnitudinem indicanti fidem adhibeat, & medicamenta, licet acerbiora, lubens admittat; maximè cum sibi persuaserit, ab amore hæc nata.

CAPVT V.

Neglectus in curandis suorum morbis.

NAscitur hic ex ignauo quodam Superiorum tepore, dum aut promouendi instituti, aut propagandæ Dei gloriæ, aut salutis ac profectiois subditorum zelo carent.

Ex emendationis quadam desperatione, dum aut robori suo diffidunt, aut de suorum virtute desperant, aut difficultatibus territi, manum curationibus admo-
uere formidant: qua benignitatis specie nihil crudelius inueniri potest. augentur enim & recrudescunt per interualla morbi, & extremis periculis proximus est qui patitur. bene Sapiens: *Erudi filium tuum, ne desperes.* & alibi: *Correctio tribuit sapientiam.*

Quòd remedia in omnibus molliora, & extremam tantum cutem tangentia ad-
moueant, nusquam verò ad malorum radices manum mittant, contenti palliata quadam medicatione, imitantes eos qui exteriori stibio & purpurissa intus latentem fœditatem contegunt, qui que candido linteo, nulla alia medicatione obuoluunt vlcera, non cogitantes eruptura illa aliquando maiori damno, aut
vici-

vicina quæque ac intima demum corporis pestilenti sanie sua in similem malignitatem pellectura.

Hinc fit primò, vt inferiores dum non perſentiscunt mala, quibus in dies magis magisque immerguntur, labantur in deterius, & antè lapsum, quàm periculum aut præcipitium ſentiant, ſera poſt ruinam medicatione.

Secundò, vt perſuadeant etiam ſibi inferiores, bene ſecum agi, & regia ſe incedere via, cùm videant nulla Superiorum accedere monita, communi illa perſuaſione ducti, qua plerique arbitrâtur ea à Superioribus probari, quæ non improbantur; nec morbos iam eſſe, quibus nulla medicamenta admota, ſed ſigna aut veſtigia valetudinis bonæ.

Et non iam patres, ſed hoſtes tales eſſe, nemo non videat, qui cogitaſſet ex hoc Superiorum neglectu, quæ priùs leui medicationis attactu curari poterant, ita increſcere mala, vt ferro & ignibus poſtmodum opus ſit; & qui initio ſui ſine dolore, ac quaſi inter ſomni delicias curari morbi poterant, mora ipſa exaſperatos, omnem paternam manum magnitudine ſua vincentes, non niſi iudicis uſione & ſectiõne medicari poſſe. Hinc illi inter
dura

dura hæc medicamenta, eiulatus & lacrymæ, Superiorum suorum neglectum, barbaramque in nimia clementia indulgentiâ accusantes. Sanè tales plurimis exitio fuère, & desertæ auctores vocationis; neque enim ad extrema hæc malorum venissent, si vigili cura morborum principijs seriò Superiores inuigilassent, & in semine suo, aut tenero adhuc frutice, paternis zizania manibus ab agro Dominico auertissent: at vbi incuria excrescere illa in validas arbores passî sunt, non nisi à securibus & flamma remedia speranda sunt.

Atque hinc magnorum sæpe ingeniorum, non sine ingenti Religionis damno, excidia nata sunt: quæ quo maiora sunt, eo ferè validiùs admittunt noxia, imbibuntque altiùs & potentiùs; credas in fœcundum solum semina iacta fœneraria redhibitione. quibus si manum admoueris, dum adhuc herbescunt zizania, semenque bonum pro maligno inseueris; nullo negotio & illa viceris, & centupla fœneratione Domini aream horreaque beabis.

Et mihi ferè hi Superiores similes videntur iis qui oceani tēpestates, dum adhuc minantur, & eminus fluctus denuntiant, contemnunt, nec antè de portu fugaque cogitant quàm vbi irata intumuisse maria,

ria,

ria, irasque fremitusque suos vomentia
 fenserint; cum hinc tanquam sideribus col-
 lifuri iaculantur & excutiunt, ibi immani
 hiatu vado tanquam sepulcro recondi-
 turi precipitant ratem; scopulis nimirum
 illis, de salute & fuga meditantur, tabulam
 circumspicientes, dum frustra iam por-
 tum littoraque neglecta sperant. ante
 oportuit, neglexerunt: rationem redditu-
 ri Domino commissi sibi gregis, animas-
 que pro animabus suorum posituri, seue-
 rissima aliquando Iudicis sententia ferien-
 di. ita monet Prosper: *Superior sancte vivere* Devota
debet propter exemplum: certus quod ei nihil cōtemp.
sua iustitia suffragetur, de cuius manu anima lib. 1.
pereuntis exigitur. & quid ei proderit, non pu- c. 20.
niri suo, qui puniendus est alieno peccato?

Remedia.

A Seria Superioris in omnem partem
 intenti vigilantia petenda sunt; nul-
 li parcendo, quā monendo, quā blandē
 suaviterque vulneris morborumque loca
 pertractando, leniendo, fouendo; grauiora
 & acriora, si qua necessitas exigat, me-
 dicamenta adhibendo; nusquam malis in-
 dormiendo, aut tenuitatem vulneris neg-
 ligendo: certus à minimis initijs ad sum-
 ma

Bern.
in ser-
mone de
S. Ioan.
Baptist.

ma deueniri, & à tenuissimi vnguis frictu
ad mortem properari. Nemo vitia palpet, pec-
cata dissimulet nemo. nemo dicat, Nunquid cu-
stos fratris mei ego sum? est enim consentire. si-
lere cum arguere possis: & scimus quia similis
pœna facientes maneat & consentientes. Bene

Lib. 3.
de vita
cōtemp.
c. 23.

Prosper: Si peccantem video, & non solum non
arguo, sed etiam ei peccanti consentio, participē
me eius damnationis efficio: & in omnibus pec-
cantibus pecco, quando eos quos scio peccasse vel
peccare, quadam crudelis animi malignitate non
increpo. In Superiore maximè hoc locum
habet, qui non solius caritatis, sed iustitiæ
legibus ad suorum monitionem & corre-
ctionem tenetur. quo grauiorem etiam
vindicem Domini manum vereri meritò

De Ci-
uit. lib.
1. c. 9.

debet. Hinc illud Augustini: *Qua in re non
vitijs parem, sed longè grauiorem habent caus-
sam, quibus per Prophetam dicitur: Ille quidem
in peccato suo morietur, sanguinem autem eius
de manu speculatoris requiram. Ad hoc enim
speculatores, hoc est populorum præpositi, consti-
tuti sunt in Ecclesijs, ut non parcant obiurgando
peccata.*

Illud interim in curationibus caueat,
ne à potentioribus illas ordiatur, cum à le-
nioribus remediatio inchoanda sit. quòd
si quando, ut in obduratis morbis euenire
solet, ad grauiora remedia decurrendum
fuerit,

fuerit, meminerit illud Augustini: *Molestus* Ad Ba-
nifac.
*est medicus furenti phrenetico, & pater indisci-
 plinato filio; ille ligando, iste cadendo, sed ambo
 diligendo. Si autem istos negligant, & perire
 permittant: ista potius falsa mansuetudo crude-
 lis est.* & Gregorij: *Qui non corrigit refecanda,* In regi-
stro.
*committit: & facientis culpam habet qui quod
 potest corrigere, negligit emendare.* Sanè si pa-
 trem in omni suorum correptione Supe-
 rior se ostenderit, non grauatè de manu
 patris etiam vstiones perferet filius, certus
 à paterna manu ignes ab amore nasci. ad
 quos non nisi in extremis, & post mitissi-
 ma tentata decurret. vbi viderit mali ma-
 gnitudinem minora vincere, descendet
 inuitus ad maiora: descendet tamen. cum
 melius sit per hæc filium viuere quàm sine
 his perire.

Pari deinde cum subdito conatu radi-
 cibus extirpandis manum admoueat, pa-
 ternè tamen semper, nec nisi in extremis
 malis iudicis personam induat. certè, Pros-
sup. c.
23.
*si non
 ex iactantia, sed ex misericordia, & cum qua-
 dam pietate compatiens animi castigamus, &
 illi nos sentiant non minùs peccatis suis moueri,
 quàm nostris; aut in bonum statum reformati,
 nobiscum Deo gratias agent; aut si adhuc eos in
 peccato tenet peccandi dulcedo, & salutem suam
 nobis cura esse cernentes, malum reddere pro bo-
 no.*

no voluerint, malle debemus eorum inimicitias, qui noluerint emendari, contrahere, quàm Dei offensam, dum peccantes palpamus, incurrere.

Frequentes deinde suas ad Deum preces iaculetur, lacrymas pœnitentiis miscat; orationes etiam suorum, tacito tamen nomine, maximè in morbis grauioribus, indicat; maioreque semper cura & conatu internis animorum, quàm corporum inualetudinibus incumbat.

CAPVT VI.

Impatientia in inferiorum curatione.

QVæres ad extrema morbum impellit, illi ditque afflictam hanc ratem, tentationum fluctibus quassatam, in breuia & scopulos, aut inextricabile periclitanti profundum.

Et sanè non est prudentis medici, desperare de ægritudine, nec destituere ægrotum, etiam cum extremo spiritu luctantem; cùm non ignoret salutem etiam, tantùm non ab ultimo spiritu non raro redditam. Et nauæ quoties inter cæli marisque minas, naufragio etiam iam factò, collisa naui, totoque oceano fluctuante, tabulâ salutem repererunt? Quom-
nùs

nus decet Superiorem laboribus succumbere: etiam de genu pro filio pugnabit, si pater est; corpusque vitamque pro filij salute obiciet. nam sudorem lacrymasque spargere, vulgare est: sanguinem proinde lubens profundet, si qua necessitas occupauerit, quando nimirum in illum locum deductam rem viderit, ut aut pereundum filio, aut sanguis parenti fundendus sit: eoque magis, quo periclitantis de salute filij sollicitudo omni merito patri vitâ carior esse debet. ab hac enim temporaria, & non multò post peritura, à filij spiritali vita, aut morte, æterna pendent.

Quòd si oculos Superior ad se reflexerit, morbosque, quibus aliquando iactatus, aut iactari etiamnum posset, vota que sua, quibus illis leuari calidè exoptauit, maximè malis sæuientibus, & extrema minitantibus, medicamenta que ad quæ non frigidè respexit; facile poterit, exemplo suo doctus, ingenti non tantùm commiseratione, omni indignatione seposita, sed & prompto alacriq; animo benignam facilemque curationi manum admouere: memor votorum suorum, regula que illa communi ductus, qua monemur ea & sollicitudine, & amoris ac benignitatis ostentatione, curam ægrientium habere,

C qua

qua similibus malis pressi, nostri ab aliis haberi volumus.

Iuuabit etiam illa cogitatio, quòd nihil stolidius omniũ iudicio reperiatur, quàm cum medicus, paterque ægroto indignatur filio, & pro medicamento asperiora propinat verba. Quis enim nõ arbitretur, non patrium hoc, sed barbarum esse peccus, quod in mediis febrium ardoribus, malisq; præcordia exedentibus, pro consolatione & medela, exardescit in ægrum filium? quasi non expleat feritatem illius morbi sæuitia, nec satis indignationi suæ litatum sit, nisi morbi asperitatem asperioribus etiam verbis augeat. Idem accidit Superioribus, qui interna febris iactato filio minas & indignantia verba pro medicamento propinant: quò enim hæc spectant, nisi vt crescat morbus, & præcipitio proximum filium vltro impellat pater, qui eripere poterat?

Et Superiorum hæc in suorum morbis indignatio, nihil est aliud, quàm ingens mali exasperatio: nam ferè ad extrema ex hac profiliunt; & quod leui tactu, molli busque frictionibus curari malum poterat, ignibus & securibus tentatur.

Accedit, impatientiam animum conturbare, prospectumque salutarium medi-

dicamentorum auferre; obuia proinde, ac fortuitò oblata arripiuntur, nocitura plurimùm magis quàm profutura; consequiturque non rarò medendi salutisque quædam desperatio, & ex hac totius curationis neglectus. Hinc est illud Sapientis: *Impatiens operabitur stultitiam.* Et, *Qui patiens est multa gubernatur prudentia, qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam.* Et, *Vir iracundus prouocat rixas, qui autem patiens est mitigat suscitatas.*

Prou. 33

Prou. 14.

Prou. 15

Sequuntur inde graues in inferioribus animorum à Superioribus alienationes, indignationes, oblocutiones, detractio- nes, animus ad imperata inuoluntarius, ad spiritalia nauseabundus, torporque spiritus totius, mœrores denique ac melancholiæ graues, ad certum interitum ducentes.

Ingens denique diffidentia nascitur, & cùm de parentis affectu desperent, iudicisque auersentur, antè immoriantur malis, quàm vt ea indignabundo iudici, imprudenti medico, inclementi patri aperiant: *neque enim audent ei necessitatem suam aperire*, nisi in vltima desperatione, cùm omnem manum medicam malum superat, cùm nihil iam superest, præter mortem certam miserrimamque.

Bonan.

de 6. alis

cap. 5.

Audiant verò duriores hi Superiores in
 fuorum malis, grauitèr querentem Do-
 minū: *Quod infirmum fuit non consolidastis,
 quod agrotum non sanastis, quod confractū est
 non alligastis, quod abiectum est non reduxistis,
 quod perierat non quesistis: sed cum austeritate
 imperabatis eis, & cum potentia. Audiant mo-
 nentem: Porta illos in sinu tuo, sicut portare
 solet nutrix infantulum. Audiant etiam D.
 Bernardum: Vt quid grauat is iugum vestrum
 super ceruices discipulorum, quorum vos potiùs
 iugum portare debetis? ponite onera, producite
 vbera, pectora lacte pinguescant. Et cum sit
 propriū officium pastoris docere virtutes, si vi-
 tiosos negligit, quos docebit? si medicus fugit
 agrotos, quos curabit? si fortis tiro declinat im-
 petentes se, quomodo assequetur triumphum
 gloria? si negotiator negligit merces in quibus
 magna lucretur, quomodo poterit ditari?*

Remedia.

GLoriæ consideratio, quam è filij ere-
 ptione Superior apud Deum homi-
 nesque sperare potest ac debet.

Obligationis, qua inferiori, tanquam
 filio parens, obstringitur, cuius cura illi à
 Domino demandata, cuiusque animam
 à Superiore seuerè Deus exigit.

Vti-

Vtilitatis, laborantis filij, & corporis
vniuersi ex illius curatione, sperata.

Gratitudinis consideratio, perpetua-
que periculis erepti grata memoria &
recordatio.

Quòd si ad se oculos Superior reflexe-
rit, ad morbos, delictaque sua; per facile
ei erit, indignationem ponere, impatien-
tiam exuere, clementiam & longanimitatem induere. si enim iusta alioqui di-
gnaque in illum indignatione vsus fuisset
Deus, quoties grauior aliqua offensio in-
tercessit, in quibus non iam ignibus arde-
ret? Vtatur proinde in delictis morbisq;
suorum ea moderatione, patientia, beni-
gnitate, quam à parente & iudice Deo
suo expectat: memor elegantis in hac re
sententiæ Augustini: *Bonitas facit amabi-* Hom. 4.
lem disciplinam, & disciplina efficit inculpa- inter 50
bilem bonitatem. bonitas sine disciplina deli-
etorum mater est: & disciplina sine bonitate
tristis quadam amaritudo viuendi. scientiam
autem sibi postulat David, ut nouerit sapienter
distingueret qui sint termini bonitatis, & quam
debeat habere disciplina mensuram: ne forte aut
nimia remissionis vitio bonitas inconsulta fæ-
detur, aut disciplina durior ipsi sui austeritate
crudelescat. Memor etiam illius Sapientis:
Vir iracundus prouocat rixas, & qui ad indi- Pro. 19.
C 3 gnari-

gnandum facilis est, erit ad peccandum procli-
 uior. Quare modeste, mature & benigne ad
 singula respondeat, & impetum feruoris reprimat,
 ne in voce aut vultu, seu moribus impatientiam ostendat.
 tunc enim magis proficit per patientiam, & tandem deuincit, quos impetuosè agendo prouocaret. teste Sapiente (Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitatur furor.) vix enim commotio commotione sedatur. Impatientia enim Pralati & Superioris confundit quæ promouere poterat bona.

CAPVT VII.

Acerbior correctio.

Moral.
lib. 20.
cap. 3. **D**ui Gregorij Magni verba sunt: Qui præest, ea se circa subditos mensura moderetur: quatenus & arridens timeri debeat, & iratus amari; ut eum nec nimia lætitia vilem reddat, nec immoderata seueritas odiosum. Sæpe enim subiectos frangimus, dum plus iusto vigorem iustitiæ tenemus: qui profecto vigorem iam iustitiæ non erit, si se sub iusto moderamine non custodit. vt bene Iuo: Immoderatus rigor disciplina quos corripit non corrigit, sed in laqueum diaboli præcipitanter impellit. qui si frequenterur, obdurefcit subditorum animus, callumq; seuerioribus factis monitisque obducit: in consuetudinem deinde

de ac tanquam in naturam acrimonia vertitur, totusque homo denso quasi sopore aut nebula inuoluitur, ut nec profutura quidem videat.

Speratus deinde fructus omnis perit, dum subditi sibi persuadent, ex indignatione quadam animi, perturbatione, alienatione, aut adnato quopiam aut accersito odio monita nasci potius, quam ex commiseratis, aut patris, aut benigni medici affectu, aut emendationis aut perfectionis studio.

Exurgit deinde melioris spei, aut rei, aut amoris loco, exacerbatio, & à Superioribus vehementior alienatio, querimoniis, oblocutionibus, ac non raro etiã detractionibus permista.

Vilescit denique Superior apud suos; plurimumque illi de nominis æstimatione decedit, non apud suos tantum sed & apud alios. neque enim imperiosior sauiorq; illa ratio domesticis limitibus continetur; decurrit per regna, nec raro ad externos. quæ res non leuiter propagationi diuinæ gloriæ, religionis, ac proximorum salutis impedimento est. Semel enim cõcepta de Superiore opinio vbi inualuit, excindi vix potest; ut iam non nisi cum muneris abdicatione deponi possit.

Et quid à tali Superiore sperari potest, omnium ab illo suorum animis alienatis? Sanè coacta imperia diu stare non possunt, minùs etiam incrementa sumere. illa ætatem sentiunt, diuitemque crescunt augmento, quæ amore ac benevolentia continentur.

Et in coactis, seruorum ac mancipiorum more, imperantis oculo deseruient; mens imperia auersabitur: ac si clam esse res possunt, negliguntur. si sæuiora imperia cogant, cum fastidio peraguntur, & tanquam de superficie imperata raduntur, nec ultra extremam præceptorum cutem itur.

Accedit, pudore posito, effrons iam animus, cuius teneram frontem acrior correctio indurauit, & depudere docuit, verecundia omni exuta; nec ultra, publicè an palàm increpes, colorem mutabit; stabit interritus, saxo quàm homini similior; & ferè seipsum in duritiem animat; credes cataphractum, & armis vndique cinctum: ita aduersus acriora imperia firmavit pectus. incudem arbitreris, malleis densè subactam, & repercutientem verbera, adeoque & verberè duriolem, quasi ab illo robur mutuetur.

Et grauis in Superiore error est, ab vstu-
lan-

lantibus medicationem inchoare. à mitioribus curatio instituenda est, nec ad illa veniendum, nisi vis mali molliora respuat: ac tum etiam cautè & prudenter ad ignes aut nouaculam eundum: vt sentiat æger, non voluntate medici, sed mali necessitate ad illa trahi. conandumque quantum fieri potest, vt ipse æger non illibenter acriora patiatur; non quòd hæc amet, sed quòd salutem, quam videt sine his non posse parari, desideret. quod vbi Superior tanquam medicus persuaserit, non magno negotio vltro incurret in duriora, ferrumque & ignes si non amabit, feret tamen saluti consequendæ.

Verùm magna opus dexteritate & efficacia, potenti que persuasione; ac nisi patris senserit manum, non domini, aut sæuientis iudicis, nequidquam sudabitur. quòd si verum parentem senserit, induet filij affectum, nec quidquã illi iam atrox, quod à veri patris sibi venire persuaserit dextra; ac plus etiam ab amica huius manu amabit verbera, quàm acriora à iudice verba, aut ab amarulento vultu indignantia monita, imò quàm ab indignabundo ore ementita oscula.

Vnde in omni correctione primò se amare, patrem esse, nec aliud quàm filij

salutem velle, inuitum deinde ad duriora venire ostendat: excitetq; in subdito filialem affectū, & confidentiæ magnæ fortes imprimat aculeos: operā suam spondeat, commifereatur laboranti: quòd si lacrymas ille profuderit; misceat, si potest, suas: ac quasi consilium petens, roget, quod ægro in tanto malo remedium occurrat: addat deinde aliquid de suo: ac si maiora ille proponat, moderetur & mitiget, & non magno labore rem omnem ad felicem exitum deducet. Bene in hanc sen-

In c. 6.
epist. ad
Galat.

tentiam Augustinus: *Nunquam alieni peccati obiurgandi suscipiendum est negotium, nisi cum internis interrogationibus examinantes nostram conscientiam, liquido nobis coram Deo responderimus, dilectione nos facere. quidquid enim lacerato animo dixeris, punientis est impetus, non charitas corrigentis. Dilige & dic quod voles. nullo modo maledictum erit, quod specie maledicti sonuerit. si memineris senserisq; te in gladio verbi Dei liberatorem hominis esse velle ab obsidione vitiorum.* & alibi: *Piè cauteq; vigilandum est, ut cum aliquem reprehendere vel obiurgare nos necessitas coegerit, primum cogitemus, utrum tale sit vitium, quod nunquā habuimus, vel quo iam caremus. si nunquam habuimus, cogitemus & nos esse homines, & habere potuisse: si verò habuimus, & non habe-*

De
serm.
Dom. in
monte.

habemus, tangat memoriam communis fragilitas, ut illam reprehensionem aut obiurgationem, non odium sed misericordia precedat: si autem cogitantes nosmetipsos inuenerimus in eo esse vitio, in quo est ille, quem reprehendere parabamus; non reprehendamus, neque obiurgemus, sed tamen congemiscamus, & non illum ad obtemperandum nobis, sed ad pariter cauendum inuitemus.

Remedia.

MOnemur à Magno Gregorio: *Sunt* Moral.
 nonnulli ita districti, ut omnem etiam lib. 13.
 mansuetudinem benignitatis amittant: & sunt cap. 12.
 nonnulli ita mansueti, ut perdant districti iura regiminis. vnde cunctis rectoribus utraque summopere sunt tenenda, ut nec in disciplina vigore benignitatem mansuetudinis, nec rursus in mansuetudine districtionem deserant disciplina: quatenus nec à compassione pietatis obdurescant, cum contumaces corrigunt; nec disciplina vigorem molliant, cum infirmorum animos consolantur. regat ergo disciplina vigor mansuetudinem, & mansuetudo ornet vigorem, & sic alterum commendetur ex altero, ut nec vigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta. & alibi: Neesse est ut quisquis sanandis pastor.
 vulneribus praest, in vino (Samaritani exem- par. 2.
 plo) 6. 6.

plo) morsum doloris adhibeat, in oleo mollitiem pietatis: quatenus per vinum mudentur putrida, per oleum foueantur sananda. Miscenda ergo est lenitas cum seueritate, faciendum quoddam temperamentum ex utroque, ut neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate soluantur. sit itaque amor, sed non emolliens: sit rigor, sed non exasperans: sit zelus, sed non immoderate sauiens: sit pietas, sed non plus quam expediat parcens: ut dum se in arce regiminis iustitia clementiaq; permisceant, is qui praest corda subditorum & terrendo demulceat, & tamē terroris reuerentiam demulcendo constringat. & antè: Curandum ut rectorem subditis & matrem pietas, & patrem exhibeat disciplina: atque inter hac sollicita circumspèctione prouidendum, ne aut districtio rigida, aut pietas sit remissa.

Proderit in hac re frequentata hæc cogitatio; Memento regere, ut regi uoles; nec quidquam in alio experire, quod in pari delicto in te nolles. Sepone personam iudicis, indue patris; amari malis, quam timeri; neque quidquam metu peragas, quod amore possis, memor uerborū Pro-

Prosp.
sent. 163

sp. In domo iusti etiam qui imperant, eis seruiunt, quibus uidentur imperare. quia non dominandi cupiditate imperant, sed officio consulendi: nec principandi superbia, sed prouiden-

d'i

*di beneficentia. Benè Isidorus: Qui delinquē-
tem superbo vel odioso animo corrigit, non e-
mendat sed percutit. quidquid enim proteruus
vel indignans animus protulerit, obiurgantis
furor est, non dilectio corrigentis.*

*Lib. 5.
de sum.
bono.*

Iuuabit diligens personarū & morborū
consideratio, prudentium medicorum
more; neque enim omnium conditio
morbulque eadem medicamenta admit-
tit. & grauissimus error illorum est, qui in
omni populo, persona, ætate, morbo,
tempore, eadem medicamenta adhiben-
da censent. lenia enim quidam maximo
admittunt fructu, dura noxio ferè euentu
hauriunt; potentioribus alij exstimulandi
sunt, mollia contemnunt, adeoque exa-
speratur his suauibus malum & irritatur,
frustraneo ac nocituro etiam euentu.

Magna proinde cautione, ac prouida in
his circumspeditione opuse est: minus tamē
vniuersim delictū est in mitioribus, quā in
acrioribus peccare: & facilius in illis uenia,
& promptior emendatio est. quod si quē
viderit conatum superandis malis adhibe-
re, manum illi porrigat qualem lapso sibi
aut labenti porrigi uellet, memor Sapien-
tis: *Ne spernas hominem auertentem se à pecca-*
to: neque improperes ei. memento quoniam o-
mnes in correptione sumus. & Apostoli: *Si præ-*
occu-

Eccli. 8.

*Ad Ga-
las. 6.*

occupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu tenteris. talem nimirum, teste Bonauentura, satisfactionem imponite, per quam agnoscat pondus reatus sui; ita tamen clementer, sicut tibi met velles alium compati, si tali peccato delinqueres.

De 6.
alis c. 7.

CAPVT VIII.

Paternæ gubernationis neglectus.

Illam nisi Superior quâ verbis & externa beneuolentiæ ostentatione, quâ rebus potissimum ipsis ex sincero, non simulato paterno affectu natis, ostenderit, ita vt inferior reipsa patrium in se Superioris animum persentiscat, sibi que penitus persuadeat, tali in se Superiorem affectu duci; frustra filialem erga se subditorum amorem affectumque sperabit. vt certissima in inferioribus affectuum regula è Superiorum affectu petenda sit: qui si per omnia patrius sit; filialem etiam in subditis expectet. si sæcularem, politicum & despoticum dominatum sapiat; similem in subdito affectum speret; famulitiamque potius obsequentiam, quàm filialem; mandatorumque executionem

à ti-

à timore magis, quàm ab amore natam. nam cum in Superiore non sentiat inferior patris animum, sed domini, fit vt seruilem, non filialem affectum reponat.

Atque hinc quanta nascantur incommoda & difficultates, nemo paulo prudentior non videat. Suboriuntur enim vtrunque diffidentia, & dum solo exteriori placendi studio subditus ad imperata rapitur, superficie potiùs tenus mandata exequitur: ac si celari facta sua posse putat, aliorsum potiùs, & ad ea, quæ à Superioris voluntate alienissima sunt, ducitur.

Sequuntur deinde vtrouque pro renata suspiciones varia, animorum alienationes, murmurationes, tecta vtrunque consilia, ac simulationibus omnia plena. Quod si pergat Superior in hoc neglectu, neglectum in inferioribus excitabit obseruantia ac venerationis in se debita. neque enim hæc sperari potest, filiali amore à paternæ gubernationis neglectu extincto. Exurgunt deinde solertissima in inferioribus, minimorum ac abditissimorum in Superiore defectuum inuestigationes; carpenti nimirum ac reprehendi in eo quem auersantur studio, provocati. ita quæ beneuolentia, patriusque amor

amor ac profusio, natusq; ex his affectus tegere solet mala, indignatio auersioque è paterno neglectu, ac gubernandi duritie nata, palàm aperit, & omnium oculis obiicit, adeoque & in virtutibus ipsis improbanda numerat. ita subdola & ingeniosa omnis alienatio est, in laudibus damnanda reperit. decurriturque tandem in apertum oblocutionum ac detractio- num campum: nec vsquam, nec vlli altis- simè etiam defossæ rei parcitur; ac nec apud exteros quidem ac Religionis hostes. milleque excogitantur & inueniuntur modi, iugum à paterno imperio alienum excutiendi. bonis artibus non licet, decurritur ad malas: cùm satis sit dominum excussisse. nam cùm sentiant se filiorum loco non haberi, non agnoscunt Superiorem patrem. & cùm dominum nolint; nomenque hoc omne auersentur, vt qui in paternam se vltronea traditione tutelam, non in hominis imperia coniecerint; fit vt nullum molitionum finem faciant, donec se alienis in Superiore à paterna gubernatione legibus exemerint.

Denique frustra apertam conscientie refectionem sperabit Superior talis. ignorabit suorum morbos, labeturque graui- ter in spiritualium medicamentorum ap- pli-

plicatione, in personarum designatione, in munium distributione, ac in vniuersa commissi sibi gregis cura. nam cum interioris hominis ac conscientiae nuda quaedam sinceraque in subdito explicatio filialem confidentiam praesupponat; haec vero paternum in Superiore affectum; fit ut, si hoc Superior careat, nullis persuasionebus induci inferior possit, ut se tanquam patri filius aperiat, cuius patrium in se affectum non experitur. & cum semper vereatur iudicem, aut dominum, non facile se ager ut patri, aut medico explicabit: teget potius omnia, & se animamque in perimentia discrimina coniiciet, quam ut in Superiore, iudici ac domino, vulnera & quibus iactatur pericula aperiat.

Nascitur vero hic paternae gubernationis neglectus, aut ex ambitiosa dominandi libidine; aut è mentis quodam fastu, dictorum factorumque suorum augmenta aestimatione, aliorum contemptu & neglectu; aut ab innata quadam asperitate, morositate, fastidio, ac nauseantis animi tadio, dum nil alienum placet, displicent omnia, eoque magis quo magis domestica; aut ab animo humanarum miserriarum immemore, menteque commoueri nescia, & malorum in se ignara, aut

D caeco

cæco amore sui rerumque suarum abrepta. vt omnino optadum sit inferiori, Superiorem consequi probatum per omnia, qui & mala tulerit, & sub aduersantibus ingemuerit, de genu pugnauerit, mixtumque puluere sanguinem fuderit, remediaque ex se didicerit, factus ex se ipso medicus, dux & magister; quo compati, mederi, anteuertere mala, occurrere venientibus, aut illata pellere sciat: qui que è malis periculisque suis reliquos metiatur: qui nihil putet esse negligendum, nulli securè indormiendum, nullumque quocunque etiam ex cespite insurgentem hostem contemnendum, certus à minimis ingentia damna dari, regnorumque etiam validissimorum interitum à minimorum contemptu & neglectu nata; maioraque adeò à minimis illata damna, quo ferè magis neglecta: cum pulso timore mala crescunt, ac nimium securos sui inopinatos opprimunt.

Remedia.

Frequens in Superiore cogitatio, paterni in omnes affectus Dei. vt ad illius formam & imitationem paternam in sibi commissos gubernationem instituat; maximè cum cogitauerit, præesse se illis, quos

quos caelestis Pater in filios sibi adoptauit, coheredes vnigeniti Filij sui. quæ dignatio meritò vnumquemque Superiorem in paternum affectum excitabit, omni despotico deposito, ac quasi in exilium acto.

Suo deinde se Superior pede metiatur, videatque quales in se Superiorum suorum affectus optet, patrios an despoticos: excitetque in se tales, quales aliorum in se desiderabit. Certissima hæc bonæ ac religiosæ gubernationis regula est, qua fortiter sibi serioque proposita, non facile Superior à recto aberrabit.

Amari velit, non timeri; cogitetque imperata ab amore nata, ab amore peracta, diuturniora, sinceriora, tutiora, pacatiora, & laude etiam digniora esse.

Perpendat secum frequenter, quanto filialis amor seruili timori præponderet: illum verò sperari non posse, nisi ipse prius paternum in suos affectum induat.

Iuuerit etiam in primis, si vltronea & non rogata beneficia, ac sollicitudinem in suorum necessitatibus impendat, idque infirmitatis potissimum tempore, siue ab animo illa, siue à corpore profecta fuerit. paternè compatiendo, remedia malis præscribendo, vltro compellendo, excitando, ac in spem meliorum prouocando, opem
D 2 suam

suam operamque pollicendo, medicum in corporum morbis consulendo, in omnem demum fiduciam, spemque paterni in se affectus inferiorem excitando. doleat cum dolente, commisereatur patienti, ac in omnem se formam vertat, ut suorum saluti consulat; cogitetque se non tantum patrem, sed & pro rerum exigentia matrem; ut etiam vbera norit præbere sitientibus, mellaque vinaque iis, qui amaro ac tristi sunt corde: nec quicquam omnino intentatum relinquat, quod patrius, adeoque & matris suggerere in carissimorum filiorum ægritudine affectus solet. multa patrum matrumque exemplo perferat, quamdiu infirmitas ægrum filium tenet; nec facile ad grauiore admonitiones accedat, quamdiu malum sæuit, febrisque siue illa animi siue corporis languentem filium possidet. pulso malo, tum demum serua, sed paterna tamen, si necessum, monitione agat: ita ut sentiat subditus, à paterno, non ab indignabundo & despotico affectu monita nasci.

Bon. de
6. alis,
cap. 4.

Quòd si admonitiones paterna, & benigna instructiones frustra fuerint adhibita, imitandi erunt periti medici, qui non ex odio, sed amore ferrum & ignes, aliàque remedia insuauia agrotis adhibent.

Imi-

Imitetur deinde in suorum malis Apo- ^{Bonam.}
 stolum, pro Corinthiis semper gratias agētem, ^{supra,}
 pro Ephesiis genua flectentem, pro Philippensi- ^{cap. 4.}
 bus omnibus semper in cunctis orationibus cum
 gaudio deprecantem, pro Colossensibus non ces-
 santem postulare & orare, Thessalonicensium
 memoriam facientem in orationibus sine inter-
 missione, atque cum eodem Paulo dicat: Filioli ^{Gal. 2.}
 mei quos iterum parturio, donec formetur in
 vobis Christus. sic enim fiet, vt in quam
 volet partem ac virtutem suos ducat: ma-
 ximè si præeat ipse exemplo, ac dux facti
 fuerit. neque durum erit filio patrem se-
 qui, & generoso, nec degenerare calcatu,
 æmulaque quadam laude, anteambula
 illius vestigia premere, vt vel solo etiam
 rubore secuturus sit filius si patrem
 agnouerit, paternumque in se pectus ac
 sollicitudinē expertus fuerit. neque enim
 credi potest quantum in omnem partem
 intentus patris animus, ac de filij profe-
 ctu ac salute sollicitus, possit, quantum ad
 ardua quæque audenda calcar addat, &
 incitamentum præbeat.

CAPVT IX.

Exigua cura interni spiritus.

Hinc paulatim succrescunt zizania, & dum cultura negligitur, siluescit ager, spinisq̄ue ac sentibus repletur; fœcundusq̄ue antè gratusq̄ue Domino, sterilefcit; & quæ uuas solebat, labruscas uinea profert.

Nascuntur deinde pro spiritualibus fœcularia, & quæ priùs super niuem dealbata erat anima, nunc densa nocte tegitur: inuoluiturq̄ue tetra ac inimica spiritualibus nube, quæ fulgoris sui radios longè antè lateq̄ue multorū bono variè spargebat. sermo illi priùs, dum super grege suo excubabat Superior, cœlestis, diuinarumq̄ue rerum grauidum pectus diuina profundebat; nunc illius neglectu, nil nisi nocitura, & fœculum suum sonantia promit.

Te pescit inde Religiosus, & pro ardoribus, nausea quædam succedit spiritaliū rerum, nec vltra suauem sibi optatumq̄ue cibum amplectitur anima; magis etiam fastidit ac spernit, & toxica illi videntur, morteq̄ue acerbiora, quibus antè ingenti plenus gaudio lætus pascebatur.

Et vt nulla ferè re alia quàm cultura
negle-

neglectu perit ager, ita nulla re alia magis quam interni cultus neglectu Religiosus. Cum enim natura proni ad zizania simus, ut nihil præter tribulos, solis ignibus natos, relicta sibi natura proferat; fit, ut nisi assidua cultura, diligensque in omnem partem studium accesserit, frustra horreo Dominico reponendam messem speres. Quin adeò, nisi perpetuetur labor, hinc putando, ibi vellendo, alibi radicitus excaudicando, ferroque et ignibus non raro sæuendo; suffocabitur quidquid melioris seminis superieceris, miraberisque indolebisque; ferò, nihil messi, aut horreo seponendum relictum esse.

Deterius etiam est, quando non tantum negligitur interni spiritus cura, sed contrariis etiam nocituris distinetur; aut secularium occupationum anxia sollicitudine tantum non insepelitur animus, ut erigere ad superna, aut inflectere ad interna se non possit, mole aut tempore sæpe ipso exclusus, ut in desuetudinem planè interni cultus veniat. sic enim fit, ut etiam dum volet, omni conatu ad spiritus culturam se attollere nequeat, negotiis tanquam molaribus aut rupibus oppressus: quæ ubi totum insederunt hominem, vertuntur quasi in naturam, & domestica fiunt, nec

expellendi potestas reliqua: imò cùm vna ferè ex alia occupatio ac negotiatio nascatur, ac velut in denso nemore arbores mutuo implicentur, aut tanquam hedera parieti, sic animis innodetur, nulla aut arte aut industria repellas.

Deterius etiam, cùm ex assuetudine sæcularium rerum, delectatio quædam subnascitur, quæ ipsa magnitudine ac multitudine sua si crescat, frustra cælestia cogitabis. oblectatione enim rerū humanarum animus captus, non metitur æterna, nec ceruices ad futura circumfert, nec ad illum perennem cælorum solem perpetua negotiorum nube nebulaque cinctus, oculos deflectit: inhæret nimirum terræ, affuetus illi; omnemque cogitationē suam, & quidquid habet virium, profundit in sæculum, vt nullum super sit interno spiritui robur, quod omne pondere suo & oppresserunt & euigorarunt res aliæ: neque duobus in solidum se dare mens humana, nisi singulari Dei munere, potest.

Iam ea externarum internarumque rerum pugna est, vt perquam difficilè mutuo socientur, ac ferè altera alteram pel-lat, nec in vno stabulare soleant pectore. Quòd si quis contendat posse: ingens sanè illud necessum est esse & robore, & va-
stitate

stitate sua nobile . quod perrarò in hac
vita concessum est homini , & è millibus
vix vni aut alteri . Tam enim ex aduer-
so pugnantis , & quæ ferè totum homi-
nem deposcunt , incumbere , arduum o-
mnino est , & quod humanas propè vi-
res excedit . quantum enim plus vni con-
cesseris , tantum alteri ademeris . crescunt
sæcularia ? decrescunt spiritualia , aucti-
busque illorum hæc minuuntur : mensque
tota ab illis obsessa , vix cælestibus locum
dare potest . non possumus nimirum simul
mammonæ seruire & Deo . alter destituē-
dus est . partiri obsequia dominorum dis-
paritas non permittit . nec inimica signa
aduersantia in vna sacramēta concedunt .
vni qui se sacrauit , alterius hostilitatem
professus est . Dabit proinde se Religiosus
Deo , diuinisq; se totum mancipabit , cuius
rei potissima cura à Superioris vigili studio
dependet : à quo commissi sibi gregis ra-
tionem deposcet Deus , animasq; sangui-
nemque suorum , salutemque interitum-
que illi in primis ascribet , vt à cuius seria
ac in omnem partem intenta excubatio-
ne , aut neglectu , tota ferè subditorum sa-
lus pendeat .

Remedia.

Seria in Superioribus inuigilatio in spiritali profectum suorum, diligensque obseruatio singulorum, quem quisque ex orationibus fructum, quem ex mortificationis studio referat; quam serio singulis incumbant; quo ardore ac zelo in proximorum salutem ferantur; quem in virtutibus progressum faciant.

Accurata conscientiae & non perfunctoria redditio, ut se totum aperiat inferiori, quò nihil internarum rerum Superiorem lateat. in latentia pericula, merito metuenda damna cognoscat, quò temperare moderarique externarum rerum curam possit, sciatque quibus illae tuto, ac minori spiritus detrimento committi possint. quam ille cognitionem nulla è re certius, quam ex inferioris sincera refectione cognoscat.

Moderatio domesticarum recreationum, maxime in iis quae saecularitatem faciunt, aut minus religiosam consuetudinem, ac modestiam.

Remotio ac resectio saecularium negotiorum, quae spiritum atterere solent, languoremque torporumque inducere. seponat proinde, quantum licet, externa,
quif-

quisquis interna amat. si ab obedientia ad illa agatur, quantum potest temporis animo suffuretur & Deo. non potest horas integras? potest medias. negantur mediæ? defrustrare ex his modica potest. Neque vllæ tam densæ ac implexæ occupationes sunt, quæ frequētibus ad Deum aspirationibus iter claudant. etiam in medio foro, inter rostra & forenses actiones euolare ad cælum mens potest. libera nimirum suspiria sunt: nec vllis compedibus, aut agendarum rerum molibus impediuntur: nulla hæc tyrannis aut exercitus intercludere possunt. quibus si assueuerit animus, & familiares sibi aspirationes fecerit, etiam inter sæculi huius asperrimæ, coniuncta mens viuet Deo. Quòd si neglexerit salutaribus hisce mentem pascere, mirabitur non multo pòst exangue pectus, emedullatum cor, vitalibus suis destitutum: sero que ingemiscet, & retrò respiciet, aut ad meliora manum protendet, ingenti vndique mole oppressus.

CAPVT X.

Remissio in gubernando.

NEquè enim satis est, mala vitare: nam & seruus sciens voluntatem domini sui, & non faciens, plagis vapulabit multis: & ferè ab eiusmodi Superioris remissione omnia mala nascuntur. vniuersa enim religiosa disciplina labascit: qua cadente, tamquam referato vitiorum aditu, omnia simul subintrant mala. nam cum natura prona in libertatè ferè trahamur, si desit obseruator, censor, monitor, sponte in nocitura toto impetu volumur, & iam licere arbitramur, quod Superiorum indulgentia permittitur.

Quid? quòd non repressa vitia virtutis nomen fortiantur, abeuntque tandem illa in naturam, cum familiaria ac domestica facta fuerint. seroque Superior medicinam cogitat, cum vniuersum hominem domumque ægritudo occupauit; quod in Superiorum ignaua clementia fieri consuevit. Quare si aut nature quadam facilitate, aut noxiis illis opinionibus Superior ductus, quibus quidam arbitrantur omnia omnibus concedenda, nulli petita neganda, numquã peccari posse clementiã,

tiã, nulla remissionis delicta esse, sola beneuolentia subditos in officio continendos; metum omnem, increpationes, monita grauiora seuerioraque abesse à religiosa domo debere; solius benignissimæ matris, ac de sinu & vberibus lactentis ac ludentis personam induendam, numquam maturioris patris, minùs etiam iudicis; minas proinde pœnasque ab hac domo ablegandas; quare ad quod quis vltro non properet ac propendeat, numquam compellendum, sed neque generosioribus in quacumque ægritudine medicamentis vtendum, consultiusque esse ægrum inter dulcia & mellea perire, quàm per ignem & ferrum conualescere: si his inquam Superior tanquam certis gubernationis regulis inhæserit, vniuersam religiosam domum euertet, peccabitque in ipso bonæ gubernationis limine. neque quidquã ad reuellenda omnia religiosa firmamenta potentius reperiri potest; quodq; certius cum omnium religiosarum familiarum institutione pugnet. sperare enim singulos suo pte ingenio virtutum semitam decursuros, nec ad dextram aut sinistram declinatuos, nullisque incitamentis tanquã calcaribus impellendos, nullis cohortationibus grauioribus metumque incu-

tien-

tientibus, ab omni omnino rectæ gubernationis regula aberrasse est. quò enim in omni Religione regulæ, cõstitutiones, monita, & alligatæ transgressoribus pœnæ, si singula singulis permittēda, si nullius vultus contristandus, nemo mœrore afficiendus, nihil negandum roganti? Imò quò Superior, & obedientia tota? neque enim aut Superioribus opus est, si cuiuscumque propensionibus obsequēdum est; aut obedientiæ locus est, si omnium desideria Superiores expleant, permittantque singulis, quod cuiusque voluntas, aut pronus in quamcūque rem animus suaserit: quin magis Superiores inferioribus obtemperant, & illorum in his veriùs, quàm horum obedientia est.

Accedit, quòd hæc Superiorum remissio, affinis interminatoriæ nauseantis Domini sententiæ sit, *quia tepidus es incipiam te euomere ex ore meo*, vt fastidire illum videamus languorem hunc, & tanquam nauseatis à tepore fœdissimi vomitus pro-
trimentum: eo magis quo nocentior hæc Superiorum quàm inferiorum remissio sit; cū illorum eat in exemplum, obambulet regna, ac in posteritatem etiam virus suum iaculetur. quo fit, vt quidquid delictorum ex hac remissione ortum fuerit,

rit, in Superioris caput redundet. Hinc est illud Gregorij. admonēdi sunt, *ne dum* ^{P. 47.} *nimis humanam pacem desiderant, prauos ho-* ^{P. 3. 4. 23} *minum mores nequaquam redarguant; & consentiendo peruersis, ab auctoris sui se pace disjungant: ne dum humana foris iurgia metuunt, interni fœderis discussione feriantur.*

Nolo tamen in Superiore nimium rigorem, nolo perpetuam seueritatem, vultum contractum, imperia sæculum redolentia: amorem volo & ex amore imperia nata: hîc patris, ibi matris, alibi medici, sed & iudicis, si qua necessitas occurrerit, personam indui. quin imò minùs noxia perpetua patris dextra, quàm matris vbera sunt, minoribusque periculis obnoxia rigidior quàm mollior semper manus; vt non tam certa præcipitia sint à ferij semper obseruatoris fronte, quæquæ nusquã parcere didicit, quàm à molli materno sinu; neque toties in pœnitenda, ac nullo post ingenio aut arte emendanda cadet, qui nullâ maturitatē, grauitatem, seueritatem clementiâ, quàm qui nullâ clementiam seueritate temperat.

Et Dei exemplo discimus etiam in amicissimis, mollia seuerioribus miscere, neque semper mella propinanda, & asperioribus nonnunquam monitis Domini

ex-

exemplo in Petro, etiam carissimos coërcendos. nunquam crescit in virum, qui de materno semper collo pendet & vberibus. per aspera & dura ad magna contendimus. nunquam ad sui vitiorumque prauorumque affectuum cognitionem ac victoriam deueniet, quem remissus Superioris animus mollibus semper fouet, metuitque redarguere, aut maturioribus monitis ab illicitis nociturisque reuocare. Sane quem diligit Dominus, castigat, vt amoris indicium castigatio sit; & non castigasse, non amasse sit. Nunquam verò ne verborum quidem maturiore castigatione opus esse, à cælo non à sæculo sperandum est. quinimo vltimatissimū in omni Religione est, optimos etiam viros, ob leuia & diurna delicta quædam, grauius fortiusque supraque delicti magnitudinem moneri, non tam delinquentium quàm aliorum causa, vt dum patientiam in non promeritis intuentur, discant in meritis animum componere, & ad modestiæ normam dirigere.

Iam quid sperari potest à familia, cui Superioris remissio in omnem libertatem habenas laxauit, in qua cuique voluntas sua pro regula, affectus pro Superiore est: quid non timeri? exulat paulatim hinc omnis
vir-

virtus, succedunt vitia, ad quæ natura quasi obtorto collo rapimur. sed & in ipsum Superiorem insurgitur. sequitur remissionem venerationis neglectus ac contemptus, è quibus oblocutiones nascuntur ac detractiones. Nec priuatis hæc parietibus continentur, viciniam complent, vrbesque totas peruagantur, plurimumque apud externos de sanctimonie ac probitatis æstimatione detrahitur: à quibus initiis sperata animarum salus corrumpitur, quam venerationis & auctoritatis, & conceptæ probitatis opinio ferè tutatur & prouehit.

Hec est illa remissio per quam vnus edificat parietem, & alius linit, per quam laudatur peccator in desideriis animæ suæ: imò per hanc canes muti non valentes latrare per consensus uniformitatem, faciem & similitudinem peccatorum assumunt, sicut scriptum est, vsquequò iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis?

*Petrus
Chryso.
in epist.*

Remedia.

Frequens recordatio commissi sibi à Domino gregis, seueræque exactionis concredite sibi villicationis.

Incommodorum, quæ ex hac remissione nascuntur, apud animum suum commemoratio, vt illorum magnitudine territus

E tus

Epist.
76.

tus magis seriam excitatamq; gubernandi rationem induat. De Heli D. Leo: *Meruit eorum delicta tolerando, diuina iustitie vnà cum filiis sententiam experiri, propterea quòd segni indulgentia dissimulauit plectere peccatores.*

Fortis tenaxque instituti obseruatio, frequensque in se prouocatio amoris uocationis suæ: sic enim fiet, vt cum seipsum tamquam discusso somno excitauerit, aut tanquam depulso frigore in amorem instituti sui inflammauerit; nihil omittat illorum, quæ ad Religionem factam tectam seruandam necessaria sunt, in omnem bene agenda rei occasionem intentus. Neque difficile est, ad quæ amamus potenter ferri, & generoso ausu difficilia quæque transuolare, nulla magnitudine terri, nullius vultum pertimescere, nec ferrum nec ignem perhorrescere, quando proposito sibi fini necessaria sunt, ducuntque ad rem amatam, nec alia via ad illam. Excitet verò se Domini verbis: *Confortamini,*

2. Para.
15.

& non dissoluantur manus vestre: erit enim merces operi vestro. Iste manus Prælati sunt instantia in agendo, & patientia in sufferendo, quod grauat. qua si non dissoluantur per desidiam, seu intolerantiam, merces aterna ei cumulatur.

Bona. de
6. alis.
cap. 5.

Di-

Diligens regularum omniumque constitutionum observatio. faciet hoc omnis vocationis suae amator, cui vigor & instituti valetudo bona cordi est, qui lacertos illius, robora, coloremque sanguinemque totiusque corporis habitudinem bonam amat. cumque illa in animi remissione stare non possit, excutiet torporem hunc, vigilique cura in exactam illarum observationem incumbet, nullis etiam acribus medicamentis parcendo, quando tuendae valetudini necessaria sunt.

Proderit etiam, si tacitus secum saepe cogitauerit, in omnibus omnino rebus humanis, nisi assidua cura indefessumque studium intercefferit, labascere quidquid magnum. videmus hoc in hortorum, nemorum, vinearum, agrorum cultu. quoties in illis noxia euellenda, putanda. quoties ferro opus & duriore manu? quoties à radicibus sauiendum? nec summa tantum arborum secanda, quin & euertenda sursum deorsum omnia, visceraque rimanda, si quod fors nociturum abditum latet fibris, si quae sterilitas defixa inhæret terris. sed & ab ignibus fecunditas petitur, & sterile solum flamma fecundatur. usque adeo sauiisse prodest. Idem in animorum hortis vsu venire discet, quisquis euenta

E 2 rerum

rerum maiorumque exempla serius inuestigator lustrauerit.

Neque interim desperabit aut concidet animo Superior, si non omnia è voto ipsius successerint. Neque enim *mirum*, si non omnes conatus animarum rectoris non proficiant in omnibus, cum nec Dei operatio proficiat in omnibus ad salutem ipsorum. Omnia enim quae seminantur non conualescunt, & qui thesauros effodiunt, libenter multam terram eruderant, ut modicum auri vel argenti reperiant. Animare verò debet rectorē ad laboris tolerantiam, quòd non minus meretur in illis qui deficiant, quàm in his qui maximè proficiunt. Plus laborat doctor in indocili, quàm in docili discipulo, & ideo apud iustum aestimatorem laboris, plus meretur. In terra sterili & saxosa agricola plus laborat, & si fructus paucior, sed fructus maior. Et quae difficilius elaborantur, saepe carius venduntur.

CAPVT XI.

Facilitas, & indulgentia nimia.

DVM à recto bonoque, & instituti regula se patiuntur Superiores abduci, idque aut innata quadam morum lenitate, aut difficultatibus victi, aut molestiarum

rum fuga, aut monitorum fastidio; aut quòd blandi facilesque haberi velint, aut denique omnibus placendi studio: quas res omne Religionis robur exedere, nemo non videt.

Neque enim deerunt vnquam optimarum legum transgressores, qui si viderint Superiorum conuiuentià impunè omnia peragi, ad deteriora paulatim descendunt, ad ea nimirum quæ ferro & ignibus indigeant. quod vbi accidit, merita cadit in Superiores querimonia, qui cùm nullo negotio principiis obstare possent, maluerunt quæuis etiam permittere, ne quem suorum leui offensionis metu terrerent, aut à se auerterent; quos postmodum eo patiuntur grauiores aduersarios, quo acrioribus in inueteratis malis eruendis, remediis opus est.

Et sanè non est hic amor, odium veriùs est, & hostile, non patrium pectus; cùm quæ non magno negotio posset in filiorum morbis pellere, crudeli indulgentia ferrum iubet expectare: dum dilata curatione computrescit membrum, & sola iam sectione & ignibus mederi malo potest. Sanè qui amat, qui pater est, initiis medetur, peccantem filium corripit, non parcit, parcere odisse est, corripere amasse est.

E 3.

Hinc

Hinc illud in exemplū omnibus Superioribus: *Quē diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi.* Apud Apostolū: *Quē enim diligit Dominus, castigat; flagellat autem omnem filium quem recipit. In disciplina perseverate, tanquam filiis offert se vobis Deus: quis enim filius quem non corripit pater? quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri, & non filij estis. omnis autem disciplina in presenti quidem videtur non esse gaudij, sed mœroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiae. Propter quod remissas manus & soluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur. Quasi si negligant Superiores, nec se veros patres, nec inferiores filiorum loco habent, nec imitatores Dei sunt, qui de se ipso, *Ego quos amo, arguo & castigo; ut apud Dominum arguisse & castigasse, amasse sit: ergo non castigasse non amasse, adeoque odisse sit.* Hinc est illud: *Qui parcat virga, odit filium. hoc est, qui sub specie pietatis peccantem non corrigit animam eius ad interitum mittit.**

*Bon. de
6. alis
cap. 7.*

Neque quidquam in Religione malorum est, quod ex hac Superiorum indulgentia nō nascatur, & magnis ubique auctibus ingentia incrementa nō sumat. omnia enim

enim vitia sub hac arbore tanquam matre succrescunt, pullulantque ab hoc semel sparso iactoque ignauo semine. Nam cum natura ferè proni ad vitia simus, si desit qui huic animarum horto seriam sollicitamque manum admoueat, veteris hominis reliquationes eruderet, surgentia euellat zizania, putationi incumbat, fecundioribus melioribusque syluestria inoculet, noxiorumque fruticum, aridorumque radices ipsas excaudicet; syluescet, & in miricas exurget.

Iam cum indulgentem vnde quaque Superiorem viderit inferior, quid nisi malo malum adnectat? probare fors arbitrabitur, cum non improbet. in Superiore enim non improbasse, probasse videri potest; ut qui damna cum possit non fugit, amasse videatur; qui nocitura non detestatur, laudasse censeatur. omnia proinde quæ eueniunt aut subnascuntur mala, vni Superiorum indulgentiæ meritò adscribi possunt.

Familia verò in primis est, ex hac indulgentia tanquam è semine ac radice, pullulascere mutuas æmulationes, animorum alienationes, murmurationes & obloquia, sæculares mores, detractiones, laborum fugam, regularum omnium neglectum,

Etum, spiritus teporem, ac mentis quod-
dam frigus ac gelu; orationis omnium-
que propè spiritualium rerum nauseam,
ac quendam quasi cælestium & spiritua-
lium vomitū. nam sperare vt cum quem-
que sibi reliqueris, singuli in solidarum
virtutum studium incumbant, fatuę cu-
iusdam fiducia est; maximè in iunioribus,
quibus non exigua etiamnum vitiorum
inhærent vestigia, aut necdum in inte-
gram domitis iis ac conssepultis; aut è te-
nera adhuc cicatrice, nouum è non vehe-
menti frictione, imò non rarò è neglectu
solo, vulnus timeri potest: adeoque cene-
ribus adhuc tectus ignis, veriùs quàm ex-
tinctus est, qui indulgentia hac, & Super-
ioris conniuentia ac incuria, perfacile
in nouas exurgere potest flammam; vt pro-
inde perpetua opus Superioris vigilantia
sit, & in omnem partem circumspectio,
ne vel noua exurgant, vel erumpant ve-
tera.

Intentam proinde ad singula mentem,
oculosque teneat, etiam ad infima fra-
trum munia. dici enim non potest, quan-
tos hæc vigilantia curaque animos addat,
quàm validè omnes in officio contineat,
dum obseruari se, siue in remuneratione
& laudem, siue in serias monitiones sen-
tiunt;

tiunt; dumque ibi veri patrisfamilias in filiosintuentur affectum, alibi medici anxiam de suorum valetudine sollicitudinem; modò pastorem commisso sibi gregi inuigilantem, modò Superiorem in subductionem rationum subditorum suorum incubantem; in omnibus denique serium inuestigatorem & obseruatorem, quemque nihil domesticarum rerum fugiat. semel enim concepta hæc opinio omnes in sedulam commissarum sibi rerum executionem prouocat, dum in oculis, se suaque Superioris, perpetuò versari arbitrantur.

Et ferè qualis ipse est, tales inferiores experietur. negligens ipse & incurius est? socordes & ignauos expectet inferiores. vigilans & serius? excitatos promptosque consequetur. tantum in vtramque partem exemplum parentis, ducis, medici, Superioris valet, vt ab huius ferè moribus, dereliquis iudicium ferre queas, & bona sperare, aut timere mala possis. diligens ipse, & vigilans, ac in omnem partem intentus? similes experietur inferiores. Quid si inter hæc deliquerit aliquis, & culpa poenam mereatur, memor sit Sapientis: *Pesilente flagellato, stultus sapientior erit: si autem corripueris sapientem, intelliget disciplinam.* & alibi, *Vir prudens & disciplinatus non*

Prou. 19

Eccli. 10

E 5

mur-

Prov.
29.

murmurabit correptus. Si murmurauerit, habemus eundem interminantē: Virum qui corripientem dura ceruice contemnit, & illum sanitas non sequetur. & prudenter alibi monet: Me-

Eccli. 7.
Psal. 140.

lius est à sapiente corripī, quā stultorum adulatione decipi. Hinc illud Psalmistæ votum: Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum peccatoris non impinguet caput meum.

De sex
alis c. 3.

Quòd si errantes & ab instituto deflectentes neglexerit Superior punire, audiat Bonauenturam: *Si non corrigit delinquentes, si permittit sub se vitia crescere, & consuetudines malas oriri, & iam exortas roborari & dilatari, si videt Ecclesiasticas obseruationes dilabi, & transgressiones multiplicari, & pro posse non obuiauerit tam presentibus malis, quā imminentibus, triplicem Deo reddet rationem.*

Sap. 6.

quod officio tenebatur. nam ait: Cū esetis ministri regni illius, non recte iudicastis, nec custodistis legem iustitiæ, neque secundum voluntatem Dei ambulastis. Horrende & citò apparebit vobis, quoniam iudicium durissimum his, qui presunt, fiet. Secundo, quòd omnia peccata subditorum, quæ poterat & debuerat correxisse & precauisse, imputantur ei. vnde dicit Eze-

Cap. 33.

chiel: Si non fueris locutus, vt custodiat se impius

pius à via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur: sanguinem autem eius de manu tua requiram. Tertio, pro abusione honoris & potestatis sibi collata, quam ad propriam gloriam & commodum retorsit, & non ad quod data ei. Tolle ab eo talentū (ait Christus) & inutilē locus serum eijcite in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium. Ostendat ergo bonus zelator, quantum diligat Deum, in eo quod beneplacitum eius in se & in aliis promoneat: nec ab hoc zelo mollescat per desidiam, nec labore lassetur, nec consiliis flectatur, nec astutiis circumueniatur, nec amicitia, nec blandimentis delinatur, nec ministerreatur, nec per diuturnam prauæ consuetudinis prescriptionem desperet, quin suum officium exequatur.

Remedia.

Frequens malorum, quæ ex hac indulgentia nascuntur, consideratio, bonorumque, quæ ex accurata regularum omniumque ordinationum obseruatione promanant, ut à quibus Religionis valetudo bona, flos, viror, roburque pendeat.

Pœnitentiarum in Religione receptarū vsus, quas uti neque acerbiores, ita neque indulgentiores esse conuenit: quòd si quando morbi vis ac malignitas acriores adhi-

adhibere cogat; sentiat tamen infirmus, à paterno hæc affectu, & valetudinis studio, non ex animi exacerbatione, aut solius iudicis tribunali proficisci, verbis ad omnem suauitatem ac mansuetudinem compositis, quæ amorem, & emendationis desiderium, non vindictam, aut minùs ordinatum affectum loquantur. bene Sapiens:

Ecclesi. 9 Corripe amicum, ne fortè non intellexerit & dicat, Non feci; aut si fecerit, ne iterum addat facere. quo magis inferiorem, qui Superiori filij loco est?

Exempla hîc proponi possunt ab omni Reipub. militiæ, priuatæ etiam familiæ, filiorumque institutione; cùm pleraque ex illis nimia Superiorum lenitate, & ignaua quadam facilitate perierint; & quæ aut opibus aut robore prima, ad humilem ferè arenam, hostiliaque genua deducta fuerint, & grauis sanè in indulgentiorem in peccata filiorum suorum Heli, sententia

1. Reg. 3. Domini est: *Eò quòd nouerat indignè agere filios suos, & non corripuerit eos, idcirco iurauit domui Heli, quòd non expietur iniquitas domus eius victimis & muneribus vsque in eternum.* & secuta prædictionem miseranda indul-

1. Reg. 4 gentis patris mors. *Cecidit de sella retrorsum iuxta ostium, & fractis ceruicibus mortuus est, in quem locum est illud Gregorij: Quia*

Past.
par. 2.
cap. 6.

falsa

falsa pietate superatus ferire Heli delinquentes filios noluit, apud districtum iudicem semetipsum cum filiis crudeli damnatione percussit. ut meritò Superiores omnes terrere hoc exemplum debeat.

CAPVT XII.

Dissimulatio in suorum malis.

DVM verentur Superiores, ne mœrore afficiant suos, ne offendant, ne à se alienent, ne querimonix subnascantur, ne pacata turbent. Hinc conuiuentix, religiosæ disciplinæ relaxationes, omniumque pedetentim neglectus, dum à paruis initiis ad maxima properamus: familiare in humanis malum. de his autem Superioribus dici illud Prophetæ ex persona increpantis Dei potest: *Speculatores eius cæci* Isai. 56. *omnes, nescierunt vniuersi, canes muti non valentes latrare. & illud: Quod si speculator viderit gladiũ venientẽ, & non insonuerit buccina,* Ezech. 33. *& populus se non custodierit, veneritq; gladius, & tulerit de ijs animam; ille quidẽ in iniquitate sua captus est, sanguinem autem eius de manu speculatoris requirã.* Speculatores Superiores sunt, qui si munere suo functi fuerint, periculorũ monuerint, nec inferiores ob-

au-

audierint, meminerint illud Domini: *De-
 Pron. I. specistis omne consilium meum, & increpationes
 meas neglexistis. Ego quoque in interitu ve-
 stro ridebo, & subsannabo, cum vobis id, quod
 timebatis aduenerit. cum irruerit repentina
 calamitas, & interitus quasi tempestas ingru-
 rit: quando venerit super vos tribulatio & an-
 gustia. tunc inuocabitis me, & non exaudiam:
 manè consurgent, & non inuenient me, eò quòd
 exosam habuerint disciplinam, & timorem Do-
 mini non susceperint, nec acquieuerint consilio
 meo, & detraxerint vniuersa correptioni mea.*
 Sanè qui Superioris correptionem con-
 temperit, Dei contempnisse iudicandus
 est, cum vices Dei Superior obeat. quo ma-
 ior etiam cura Superiori incumbit, cui vi-
 ces suas commisit Deus, seueram ab eo
 exacturus rationem commissi sibi gregis:
 cuius non tam affectum ac propensionem,
 quàm necessitatē ac vtilitatē intueri Su-
 perior debet, Dei quē ac patris personam
 induere.

Non est autem veri patris nocitura fi-
 liis permitttere ne doleant. prudentes illæ
 lacrymę sunt, quæ excutiuntur noxiorum
 amotione: ingemiscat filius, dummodo
 perimentia amoueat, benè est; ne ferius
 postea ingemiscat pater, & non profutu-
 ras profundat filius lacrymas, parentis dis-
 simu-

simulatione natus. Non est amor, venena
 permittere, & nociturum ferrum: odium
 est, amoris palla tectum. neque medicus
 ille laudandus, qui ne offendat, ne mœrore
 afficiat ægrum, morbum simulat, remedia
 negligit. Indignetur æger, exurgatque in
 iras acerbioribus medicamentis prouoca-
 tus, non ideo aut desperandus morbus, aut
 destituenda curatio est. laudabit ubi con-
 ualuerit, & duras medici sui manus præ-
 mio afficiet, exosculabiturque ubi pul-
 so morbo, malisque quibus opprime-
 batur, bona sua senserit. Prudenter Sa-
 piens, *Qui corripit hominē, gratiam postea in-*
ueniet apud eum, magis quàm ille, qui per lin-
gue blandimēta decipit. Sin inclementi com-
 miseratione motus medicamina in seram
 curationem distulerit Superior, damnabit
 meritò æger inhumanam hanc benignita-
 tem, nec tam mansuetudinem, quàm cru-
 delitatem in clamabit. Idem fiet in ani-
 morum morbis; totam accusationem, in-
 dignationemque suam vertet in noxium
 hunc dissimulatorem: qui cum mederi
 posset malo, maluerit crescere, cumque
 admouere manum debuisset, leuibus et-
 iam tum initiis, ac quasi in superficie lu-
 dente ægritudine, distulerit curationem,
 donec in præcordiis sæuiret malum. Hinc
 illa

Pro. 28.

Pro. 29. illa Sapientis monita: Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabis delicias anima tua. & Eccli. 30 Qui diligit filium suum, assiduat illi flagella, ut letetur in nouissimo suo, & non palpet proximorum ostia. qui docet filium suum, laudabitur in illo, & in medio domesticorum in illo gloriabitur. qui docet filium suum, in zelum mittit inimicum, & in medio amicorum gloriabitur in eo. filij autem Superiorū inferiores sunt, & verissimorum patrum verissimi filij.

Quòd si alius accesserit Superior, priore munere defuncto, qui suorum inuigilaue- rit malis, quiq̃e serius vbiq̃e periculo- rum monitor manum admouerit, qui da- mna properantia, ac ceruicibus imminen- tia, ac iamiamq̃e ruitura præcauere vo- luerit; miratur monitorem suum, tanto- rumq̃e periculorum denunciatores, qui morbum in eam diem nullum senserit, æ- gritudinem prorsus ignorauerit (vt fieri consuevit vbi in naturam abierunt mor- bi) & exurgit non rarò in indignationes, nec credit denuncianti; quin aut ab alie- no in se animo monita hæc promanare, aut ex inanibus nimiumq̃; credulis Supe- rioris sui suspicionibus, aut è molitionibus aliò tendentibus arbitratur; sequunturq̃e non leues animorum alienationes, mur- murationes etiam, & obloquia, & fiunt ta- les

les acerrimi Superiorum o^{mn}eruatores & censores, si quid fortè in illis deprehenderit, quo suspiciones hasce suas alant, dicta factaque illorum in sinistram ferè & deteriorem partem interpretantes, vt causæ suæ æquitatem tueantur.

Si pro ratione muneris sui pergat Superior; aut erumpunt in pœnitenda, & ad odia grauesque detractiones, & ad malorum denique vltima descendunt: aut si in morbi, quo detinentur, periculorumque cognitionē venerint, vniuersa indignatio prolabitur in priorem Superiorem, malorum dissimulatorem: illum accusant & damnant, cuius immiti silentio, & ignaua dissimulatione mala creuerunt. Et saepe ad tantum præcipitium mala venerunt, vt pedem in tutum retrahendi nulla spes affulgeat, omneque medicamenti genus, malum aspernetur. Hinc inter monita & curationem, gemitus & dura trahuntur suspiria, mœrorique indignatio miscetur, & grauior etiam melancholia, quam non nisi cum vita æger deponet, dum de victoria sui, mali magnitudine victus, desperat, & inclamat cum Propheta: *Plaga mea desperabilis renuit curari.* Ierem. 15.

Quòd si in initis, & in herba adhuc ludentibus malis, tenero adhuc caule, ma-

F num

num prior admouisset Superior, nullo hinc opus esset ferro. & sanè gaudebit quisquis sapit inferior, morborum suorum principiis à Superiore occurrere, paternamque manum admoueri. Scit enim verum illud *Prou. 15* esse Sapiientis: *Auris qua audit increpationes vite, in medio sapientum commorabitur. qui abiicit disciplinam, despicit animam suam: qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis.* & illud: *Qui diligit disciplinam, diligit scientiam: qui autem odit increpationes, insipientis est.* Denique egestas & ignominia ei qui deserit disciplinam: qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur. Quare lætabundo animo corripientem excipiet patrem: at ubi inualuit malum, & ignibus iam opus est & ferro, antè aut animam aut vocationem ponet, quàm duri iudicis admittet manū.

Remedia.

A Vigili Superiorum cura petenda, vt nec minima quidem negligat, certus ex his magna etiam oriri: modico fermento totam non rarò massam amarescere; modico felle mella vinaque corrumpi nobilissima; modico veneno ingentia damna dari; vnaque non rarò scintilla oppidorum flammam enasci. Ille agri sui prudens cultor est, qui zizania in semine, tanquam
in

in matre & vtero, priusquam nascantur, lucemque aspiciant, aut in aliorum oculos incurrant, perimit.

Cogitet deinde Superior, mala, quæ in ortu leui medicari manu poterant, vbi adoleuerint, & robori iam suo innixa steterint, non nisi valentissima dextera, potentissimisque medicamentis, & in ceruicem sæpe Superioris ruituris curari posse. poterant initio componi non magna querimonia: neglexit; excreuerunt in arbores, vt ferro iam opus sit & ignibus, illis excidendis. Quid? quod non vnus, vbi inualuerint mala, sæpe interitu medicamenta adhibeantur: nam vbi serpendo plures secum traxerunt, agrumque non raro vniuersum venenaria sua lue infecerunt; non leuia merito timeri possunt, cum in vnum insurgant omnes, doleantque sibi eripi, quæ longa iam consuetudine propè in naturam ac regulam abierunt.

Si cogitauerit deinde damna ex infelici hac dissimulatione nascentia, periculaque vniuerso corpori imminentia, seueramque extentamque in vindictam Dei in dissimulatores manum, præmiaque cælo feris in omnem partem excubatoribus reposita; facile se ad vigilem curam sollicitudinemque prouocabit.

F 2 Nemo

Nemo denique ad noxias hæc diffimulationes descendet, qui soli Deo innititur. hic enim extra spem metumque positus, nullius gratiæ, beneuolentiæ, indignationi quidquam tribuit, Deo inhærens, à quo solo ut verè metuenda, ita & speranda veniunt.

CAPVT XIII.

Studium placendi sibi subditis.

DVM aut subditorum metuunt oblationes, aut terrentur scriptionibus: aut nolunt offendere quos commodos sibi arbitrantur, quosque dictorum, factorumque suorum laudatores experiuntur.

Accedit metus temporalium rerum, dum verentur ne in earum aut tractationibus, aut consecutionibus minus utilem fidamque suorum operam & industriam sentiant, aut illis etiam vniuersim destituantur.

Hinc pro malorum magnitudine non admouentur remedia; aut extrema tantum delictorum leuiter tanguntur, nec ad interiora curatio accedit; vel, quod deterius, excusationes prætexuntur, minuen-

disque

disque ac leniendis, ac propugnandis denique malis rationes & quæruntur & reperiuntur.

E quibus prouenit, vt inferiores aut non sentiant mala periculaque, quibus iactantur; aut immania, quibus insistant, præcipita, ruinæ proxima: aut vitia etiam virtutes arbitrentur, cum videant illa non damnari, imò & probari interdum ab ijs quorum prudentiæ commissi sunt.

Accedit, remedia seriùs plerumque ad-moueri, cum mala medicam omnem manum magnitudine sua aut respuunt, aut superant; cum leuissimis medicamentis in primis ortus sui initiis morbus omnis pelli vinctique potuerit.

Denique complacendi hoc studio vniuersa paulatim religiosa disciplina dissoluitur, dum Superiores inferioribus occasionem præbent quidlibet experiendi, quidlibet audendi; deueniturque pedetentim ad summa transgressionum fastigia, ad totius vocationis instituti que neglectum ac contemptum; dum singuli propè, vitæ sibi genus formant, quale pronus cuiusque in libertatem animus suasit.

Clauduntur hæc mala Superiorum contemptu. ferè enim in humanis, indiuiduo quodam nexu, placendi studium con-

temptus sequitur : neque enim aut in Superiore auctoritas , aut in inferioribus veneratio diu stare potest, dum complacendi suis studium , ad multa venerationi expresso inimica Superiorem abiecerit. nam licet filialis quidam in inferioribus, tanquam in parentes amor , plurimum ad venerationem valeat ; nisi tamen sua parenti constet auctoritas , neglectus quidam sequitur, ac ingens paulatim etiam de patre existimationis diminutio : vt in omnibene constituta familia conandum sit, vt amor filialis quidam timor permixtus sit, qui & paritatem tollat, & amico filiali que metu auctoritatem conciliet. ita in amore hominis ad Deum salutaris omnino metus intercurrit, vt dum amamus patrem, vereamur in offenso iudicem ac dominum. In Superiore etiam dum personam amamus parentis, timeamus Superioris: nam nisi hic timor amorem comitetur obedientia diu consistere non poterit. Si enim omni Superioris persona deposita, solius se benignissimi patris, ac quasi matris vestiat qui preest, veneratio non leue naufragium patietur; imò nec verus ille pater dicendus est, qui filiorum gratiam venatur, totumque se in illam profundit: amicus enim veriùs, aut inferior etiam illorum,

rum, quorum gratiam aucupatur, dici potest. nam in eo quo alterius beneuolentiam studiosius sibi comparare studet, Superiorem illum agnoscit, ut à quo affectus ac beneuolentiæ alterius beneficium speret; in quo parando ad non pauca auctoritatem diminuentia dimittere se cogitur. è quibus paulatim uenerationis loco ingens contemptus nascitur; quem ut non facile inferior exuet, ita nec Superior auctoritatem consequetur. semel enim hac proculcata, aut nunquam, aut perquam rarissimè exurget. Conatum fors Superior adhibebit; at semel contemptus imbibitus, altius plerumque insidet animo, quam ut pelli possit, maximè cum totum hominem occupauerit. Inde Superioris iam imperia nulla, & ex imperatis ea exequimur quæ probamus, ut obedientiæ mensura, uoluntas ac iudicium nostrum sit.

Existimatio deinde tota deperit, & quidquid erat opinionis bonæ; sequuntur iudicia aliena & aduersantia; censuræ graues: nec domesticis se parietibus malum hoc tenet, perambulat seculares, & in corpus uniuersum abit.

Et ferè iusto Dei iudicio illos in primis patiuntur aduersarios, quorū parandæ beneuolentiæ impèsius studuerūt Superiores.

Remedia.

Certa bene gubernandi norma Constitutiones & Regule sunt: quarum si ferius obseruator & custos Superior fuerit, & ex illarum spiritu præesse studuerit, nec ad dexteram aut sinistram in huius aut illius gratiam deflexerit; nullo negotio & patris affectum, & Superioris auctoritatem tuebitur, pulchra, tuta ac necessaria etiam mistura. Nam vt à gubernandi prudenti regula decedit qui tantum pater est, ita ab illa degenerat qui tantum Superior est. vtrumque peritus regendi artifex coniunget; nec nimiam seueritatem induet, nec ad nimiam se benignitatem abijciet: nec Superiori necessaria auctoritate, nec patria mansuetudine se spoliabit. vtramque occupabit; vt sua in inferioribus amoris stet veneratio, suus venerationi amor: pari vtriusque pondere; plus tamen si habuerit patris, non dampnum: integra in omnibus Superioris auctoritate & veneratione, vt nihil de hac patris demat amor.

Studium deinde vni placendi Deo: in quo si Superior certam spem ponat, illumque in omnibus actionibus intueatur, ad eumque studia, cogitata, factaque
diri-

dirigat, non magno negotio quidquid optari in Religione potest, consequetur; nehumanos fauores laudesque aucupabitur, cælestibus pascendus. bene hîc Gregorius monet: *Rector solerter inuigilet, ne hunc cupido placendi hominibus pulset, ne, cum studiosè interiora penetrat, cum prouidè exteriora subministrat, se magis à subditis diligi quàm veritatè quærat: & non magno negotio etiam temporalium difficultates superabit.* Neque enim fieri potest, vt monitorum, consiliorum, mandatorumque suorum serium vigilemque obseruatorem destituat Dominus. quin magis crescet etiam Dei benignitas, crescente Regularum obseruatione; vt quasi pari passu & harum custodia & illius accrescat munificentia: maximè vbi Superiorem nullo humano respectu, sed solo placendi sibi studio, ferri & impelli viderit Deus: cui si studeat placere Superior, à quo solo præmia speranda sunt æterna; facile præmiorum magnitudine & æternitate illectus, reliqua contemnet, nec tam sollicitè perituram gratiam suorum venabitur. Audiatur Apostolum, *Non quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda vestra. & ex te factus nobis magister, An quero hominibus placere? si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem.*

*Past. p.
2. c. 8.*

1. Thef. 2

Gal. 1.

Proderit verò non parum si sibi persuaserit fore, iusto Dei iudicio, ut eos experiatur aduersarios, quorum disciplina relaxatione benevolentiam captauit. Et docuit non semel experientia, docetque in dies, eos acriores hostes passos Superiores, quibus plus indulserunt, ut indulgentiam neglectus, contemptus, detractiones & odia sequantur; dum maiora semper appetit semel gustata libertas, indignaturque ad negata: ut aut omnia concedenda sint, aut violanda amicitia. & ut concesserint omnia, nusquam consistet, gradumque sistet hæc licentia: insurget in ipsum Superiore, nec finem statuet, donec illum munere deiectum viderit. Ultima hæc ferè merces placendi est.

CAPVT XIV.

Nimia in suorum aliquem fiducia.

QVÆ res cum aliorum æmulationem & inuidiam vtrique comparat, tum magnis obnoxia periculis est; ne aut talis animos sibi sumat maiores, aut partem ad se trahat gubernationis, subditorumque à Superiore animos deducat, ac in se transferat; obedientiæ vim infringat, eaque in
geren-

gerendarum rerum actionibus committat, quæ & dedecori Superiori & damno sint, bonoque Religionis nomini non parum derogent. Et ferè videmus tales non postremam ad se gubernationis partem trahere. ita nimirum nimiam fiduciam confurgunt animi, ut omnia sibi concessa arbitrentur, quibus nimio quodam fiducia nexu colligati Superiores sunt.

Non probo diffidentiam in altero extremorum sitam: mediocritas laudata: ut neque in omnibus morosa quadam prudentia, nimiamque complacentia tui diffidas; neque prodiga fiducia omnia credas. temperetur fiducia metu, ut nec omnia subtrahas, nec omnia largiaris. Consultumque in primis est, Superiorem in omni etiam probatissimo, viroque aliis maximo, oculos in omnem partem intentos habere. plus tamen uni, quam alteri confidat, in tanta hominum varietate necessum est. Nam & testata unius virtus, prudentia, circumspectio, plus fiducia iure quodam suo deponit. Neque prudens omnes eodem metietur pede, circumspectabit singula, mores omnium, vitam, probitatem, & pro cuiusque talento ea committet, quæ tuto committi posse arbitrabitur.

Ac licet plurima saepe spectata alicuius

vir-

virtutis ac prudentiæ viro committi posse ratio suadeat, ita tamen res instituatur, vt nihil agendarum rerum Superiorē lateat; vt & rationem reddere petentibus possit, & extra sollicitudinem versetur, neque se nimiâ in suorum aliquem fiduciâ, ignarū in discrimen ac pericula coniectum ferò queratur, viamque inter præcipitia, cùm euadendi spes nulla superest, circumspiciet. & sanè rarò quisquam eo conatu res alienas, quo suas tractat, aut deliberationem aut laborem magnitudini parem admouet, cùm ex euentu ferè res omnes metiamur; quarum fortunatus infortunatusque exitus cùm maximè in Superiorem cadat, magis plerumque illi de propinquo res cordi est, tanquam laudis & vituperationis materies & scopus.

Et nescio quid aliquando interueniat humani, cùm laudem omnem videamus accrescere Superiori, laborem omnem esse nostrum, commendationē illius. quæ res negligentiam interdum auget, socordiam nutrit, & mistis aliquando æmulationis aculeis exasperat animum, & ad pœnitenda deducit. ita studio nonnunquam sperata alteri gloria decerpitur, neque exequimur quod licuit, verentes nimirum, ne quantum laudis accedit alteri, tantum

tum decedat nobis: quæ res etiam expro-
fesso in non laudanda non vnum in aliena
reimpulit, non tam odio alterius, quàm
studio amoris laudisq̃ue sui.

Accedit quòd tales agrè postmodum
reuocari ad cõsuetam Religionis normam
reliquorum more possint. Quòd si pergat
Superior vrgere, quæ concessionibus coa-
luerat amicitia, dissoluitur, vertiturq̃ue in
odia amor, & in criminationem Superio-
ris: crescunt deinde suspiciones, & pro fi-
ducia diffidentia nascuntur, mutua de-
mum accusationes & contemptus, præ-
teritarumq̃ue actionum depressiones, &
quæcumque etiam antè cum laude gesta,
in dubiam vocantur fides. Ex fauo nimi-
rum fella & venena suguntur.

Sed neque bene consulitur illi, quem
hac fiducia Superior firmavit: nam & do-
mesticorum reliquis suspectus hic esse in-
cipit, vt etiam consuetudinem illius fu-
giant, familiaritati se subtrahant, minùs
fidenter agant, consilia respuant, dicta fa-
cta q̃ue illius in alium longè ab auctore
sensum trahant, planeq̃ue ingenti apud
omnes diffidentia laboret, actionesq̃; pro-
pè illius omnes etiam probæ in sinistram
rapiantur partem. Ita omnium talis & be-
neuolentiã excidit, & inuidiam in se pro-
uocat,

uocat, in quem nimia Superiorē rapi confidentia senserint: tanquam omnium pendendus sit telis, qui vnus Superioris clypeo protegitur. Familiare malum etiam inter vnus patris sobolem. cum enim profusiore in vnum senserint animo parentem ferri, mutua reliqui conspiratione in vnum feruntur; oppugnanturque ab omnibus, quem nimia patris supra reliquos benevolentia fiducia tegit: maxime cum parentis ille in se affectu elatior, omnia sibi licere arbitratur, & in fratres, vnus vteri & paritatis oblitus, impotentius insurgit, reliquisque negata fidenter sibi assumit, nec iam fratris sed patris in fratres personam assumit. Vix enim humanum est in nimium secundis animum moderari. assurgimus surgente fortuna, & iisdem passibus extollimur, & dispares felicitate, matris licet vberē & sinu pares, caput efferimus, & ad imperia è fortuitis conuolamus, paritatis immemores; priorisque fortunæ oblitus, è sola externa felicitate prerogatiuam metimur. inde iam indignationes, & in vnum caput, tanquam inimicum, hostiles molitiones; nec insidiarum machinationumque finis est, donec penitus euertant, quem Superioris indulgentia efferri supra reliquos viderint.

Quod

Quod dum fit, ingentia partium consurgunt studia, & magna vbique area mutuarum detractionum aperitur, illeque fortunatus censetur, qui socium quaqua demum via gradu turbauerit.

Remedia.

EX paritate in omnes sumenda sunt. Effiet hoc, si par in omnes Superioris feratur amor: si singulos non ob priuata comoda, aut ingeniorum prerogatiuas, sed quod vnius patris Dei, vnius matris Religionis filij sint, amore prosequatur.

Non nouit hæc discrimina Dei amor, nisi ex virtute nata: ac ne tunc quidem palam aperienda: tacitus apud se potius veneretur hos Superior, committatque ita negotia, vt ipse tamen intentum in omnia oculum teneat.

Neque vni tantum speciosissima credat, sed aliorum etiam non raro virtutem experiatur, quando sine damno potest.

Neque cum vno plurimum sermonem misceat, sed pro re nata varios etiam libes admittat, & vltro etiam prouocet, animetque si quid rectum ab illis factum; ac sicubi erratum, paternè moneat, errorem ostendat; ita tamen vt modum prescribat, quo corrigi ille possit.

Nec

Nec ideo vniuersim à negotiis tales excludat; sed vbi illa commiserit, præmoneat, modumque præscribat. quòd si iam ex præscripto feliciter egerint, laudet illos, & ad maiora hortetur.

Quòd si quem innata prudentia probitasque maioribus dignum suaserit, vt meritò plus illi credi possit & debeat: neque enim omnium par industria, sapientia, solertia, fides, rerumque experientia est; is omni studio deuitet ne qua parte supra reliquos se efferat, ne quid muneris Superioris ad se trahat, ne aliorum se familiaritati subtrahat, ne potiores dignioresque partes assumat. sed contrà rara in omnes benevolentia ac humanitate feratur, inferiora, quæque plus laboris molestiarumque quàm splendoris habeant, vltro sibi deposcat, & oblata cum magna hilaritudine arripiat, illustriora lubens aliis deferat, concedique gaudeat: bene de omnibus, & si potest splendide; de se suisque non nisi modestissimè loquatur, aut vniuersim fileat. errores si qui, vt in humanis solent, occurrant aliorum, aut in totum diluat, aut quantum potest minuat eleuetque, omnibus benignus, vt minimis etiam prout occasio tulerit assuescat, quam etiam studiosè nonnunquam in-

qui-

quirat, ne quis meritò contemptum aut neglectum se ab illo queri aut suspicari possit. Sic fiet vt omnium omnino benevolentia iudicioque, reluctanti etiam potiora omnia deferantur, felicisq; se reliqui arbitrentur, si in rebus suis consilio illius vti possint. tantum in humanis humanitati iuncta modestia valet.

CAPVT XV.

Privata necessitudines & amicitia.

NON sunt hæc signa veri amoris. contingit enim his quod simia, quam cum mater fortius stringit, perimit: ita quos arctiori sibi familiaritatis vinculo Superior innectit, perdit. nam cum in his provocet nimiam fiduciam sui, audaciã, fastum, aliorum contemptum, aliorum etiam in hos offensiones concitat, diffidentias, non inanes sinistras suspiciones, murmurationum ac detractionum non vulgares causas. vt non immeritò talis dicere Superiori possit, *Elevans allisisti me*, ad invidentiã nimirum brevia, ad æmulationum scopulos, ad liuoris vada.

Contingit etiam nonnunquam, vt his moribus dicere liceat præpostero planè

G na-

naturæ ordine res ire, neque enim non raro non tam Superior domui, quam talis Superiori & domui imperat, cum plures sæpe ad hunc quam ad Superiorem decurrant. Difficilis nimirum ad Superiorem aditus, facilis ad hunc est; nec quidquam tam magnum quod per hunc non consequantur. negasse enim postulata, amico negasse est: quem cum nolit Superior offendere, aut incontinentem dimittere, omnia concedenda sunt, aut sanè amicitia renuntiandum est.

Nascuntur deinde dissimulationes defectuum in iis, quibus familiaritè adstringimur; cum eos vel amor tegat, aut offensionum metus dissimulet, aut privata necessitudines libertatem adimant, aut arctiores mutui nexus monita respuant, nec iam admittant personam patris, multoque minùs iudicis.

Crescit dein ex hac familiaritate in inferioribus audacia, quæ ferè familiaritatem coniunctionem comitatur. contemptus denique, quem à familiaritate, tanquam sobolem à parente, videmus nasci; ut in individuo ferè hæc nexu coniungantur, magna necessitudo, & ad intima quæque admissio, & minor æstimatio. Neque enim fieri potest, quin multa in illa familiarit-

liaritate improbanda, aut sanè non probanda deprehendamus, quæ prius ignorata admirationem & venerationem prouocabant. quæ duæ res dici non potest quàm validè in omni gubernatione Superiori auxilio sint, cum sæpe opinionibus gubernatio contineatur: quod & in laude & contemptu plurimùm valet.

Quare cum non probem nimiam in Superiore retractionem, ac solitudinem; tum nimis prodigam ac profusam familiaritatem probare non possum. Nolo in Superiore aliorum fugam; neque ad intima tamen omnia perfacilè quemquam admittendum suaserim: non quòd aliquid committi velim, quod alienum oculum vereatur, sed quòd non faciat ad venerationem, opinionisq; magnæ antè collectæ augmentum, vniuersa referare & expandere.

Scio non vereri illam homines qui illaudanda committit teste & iudice Deo; nec erubescere debere ad alienum prospectum, cui frons colorq; stetit in oculis omnia videntis Domini. At ille non tam euentu, quàm animo res metitur; nos ex ingenio nostro, nudisq; non rarò opinionibus innixi, iudicium plerumque de toto homine ferimus: & aliquid aliquando

liberius aut vidisse, aut audisse, plurimum de concepta existimatione minuit. lapsus est verbo, improvidum aliquid excidit, minus maturum, minus serium? vniuersim de omnibus iudicamus. remittit aliquid Superior de consueta maturitate, vt non raro in intima illa familiaritate affolet? preiudicia nascuntur.

Et iam cum ad omnem bene gubernandi rationem plurimum opinio momenti conferat, hanc vero nimia necessitudo, & ad abditissima quæque admissio diminuat; nemo paulo prudentior ad illa suos admittet, nisi ea in omnibus, etiam secretissimis utatur circumspectione, vt nec hostiles in eis oculos vereatur. Quod cum rarissimum in homine sit, neque quisquam facile ad eum providentiæ gradum conscendat; non facile etiam aditus ad omnia aperiendus est. Magnus ille, cuius omnia patere possunt omnibus, & qui nec in cubili, aut strato, in mensa, animique corporisque exteriori laxamento, inimicum testem ac iudicem vereatur. Nisi ergo omnia, etiam inter priuatos parietes, priuata colloquia ea sint, quæ quis merito admiretur, imitetur, laudet; non suasero ad omnia ostiare ceterarum inuicibus, izum uelimo.

Quod si quando tamen faciendum ne-

ce
qu
fu
R
ct
ve
qu
sci
ne
ma
nu
cu
co
cu
Aq
fac
qu
cin
rat
diff
rit
que

F
aut
licit
ipfu

cessitas ac ratio poseat; videat Superior, quem admittat, quem intimorum omnium suorum testem; ac quasi iudicem statuat. Rarissimi enim sunt, etiam in circumspicissimo Superiore, quibus tuto hæc sine venerationis diminutione credi possint, qui non faciles ad offensionem sint, qui sciant res temporibus metiri, qui homines cogitent, non Angelos, qui parua vitia magnis virtutibus norint integere; qui nullo sæculo cogitent fuisse, quemquam, cui non aliquid, maxime inter domesticos parietes, ignoscendum fuerit: qui circumuolitantes errores, tanquam pulueres Aquilone sparfos, magnarum virtutum factorumque scopis norint detergere, qui que volaticos hos diurnorum vitiorum cineres, illustrium ac generosarum operationum ferie, tanquam valido vento diffilare didicerint. Tales ubi nactus fuerit Superior, fors poterit ad intima quæque admittere.

Remedia.

Frequens in Superiore consideratio muneris sui; omnium se esse, non vnus, aut paucorum parentem; omnes pari sollicitudine, non vnum alterumque curæ ipsius commissos; omnes pari iustitiæ &

charitatis lege concreditos; omnesq; pari sanguinis & adoptionis iure, Dei ac Religionis magnæ ac facundæ matris, filios esse.

Cogitet deinde Superior, vnus omnes corporis membra esse. quare pari omnia cultu & obsequio obseruanda. quid? quod Apostolo teste vilioribus maiorem honorẽ circumdemus. & fatuum omnino est vnus membri cultui totum se tradere, reliquis destitutis. quid enim nisi non modo reliquorum, sed & huius corporisq; totius interitus expectandus est?

Frequentata consideratio diuinæ gloriæ, quæ sepositis priuatis affectibus, ad omnium perfectionem & amorem pari iure deducit.

Periculorum, quæ ex his familiaritatibus nasci consueuerunt, considerationes; ac illius in primis, multa ferè in his necessitudinibus amico committi, quorum penitudo grauis auctori est. Factus enim quodammodo Superior illi seruus est, cui animi sui secreta committit, cum illum variis iam nominibus obstrictum teneat; maximè cum iustus ille insurgat metus, ne, si quam alienationis causam præbeat, prodat amicè concredita. Atque hinc iam dissimulationes illę nascuntur, quæ inferiori omnis licentiæ ianuam aperiunt, vt

pe.

periculum sit, ne contingat in hac familiaritate Superiorum, quod Ezechiae regias opes ostendenti: vt, cum animi sui reconditos thesauros alteri reserauerit, bella expectet, & reconditarum in eam diem opum expilationem.

Vetus illud dictum tacitus saepe secum voluat Superior, & ab ipsa prudentia dictatum: *Secretum meum mihi*. Neque enim infelicius quidquam eo est, qui celare consilia sua non potest, qui que animi sui morbos in alterius effundit sinum. Non est talis regimini natus, cum primū summumque prudentis bonaeque gubernationis fundamentum sit, nosse silere. quod non poterit, qui se suaque in familiarioris sibi pectus effundit. quod in omni propè familiaritate vsu venire solet. Iam cum hic familiaris alium fors sibi familiarem habeat, quem nihil celare consuevit, fit vt intima quaeque Superioris prodantur. quae res ingentium secum incommodorum seriem trahit.

CAPVT XVI.

Defectus boni exempli.

FErè enim omnium oculi in Superiore versantur, & dux ille suis vt ad virtutem, ita ad vitia est; pronique maximè iuniores sunt in Superioris imitationem; manentque hæc viua morum illorum exemplaria in omnem etiam aetatem impressa menti; & transeunt in posteritatem, tanquam morum regulam: vt religiosè ille viuere videatur, vocationemque explese, qui Superiorem moribus refert, dictaque factaque illius exprimit, eo etiam magis, quo propius ad illum accesserit. Præclare Nazianzenus, *Neque enim vel indelebilem*

Ap. 2. *tingituram pannus, vel foetidum aut suauem odorem res admota ita facile contrahunt, vel exiialis quidam vapor tam facile in aërem diffunditur, ac per aërem animantia occupat (quod quidem pestis est & appellatur) quam subditi Antistitis improbitate celerrimè impleri solent, & quidem multo facilius quàm virtute.*

Quo grauior reddenda ratio Superioribus erit, cum non ignorent, dicta factaque sua in exemplum & imitationem posita; nec quicquam in sequelam efficacius esse Superiorum moribus, qui tanquam bene

&

& religiosè viuendi prima quædam prin-
cipia ac pronunciata habentur.

Maiora deinde scandala è Superiorum
erroribus metuenda; quorum quo illu-
strior locus ac dignitas, eo periculosiores
defectus sunt, & vniuerso corpori nocen-
tiores. vnde etiam illud metuumdum, *Po-
tentes potenter tormenta patientur*. Hinc
Gregorius: *Nullum, puto, ab aliis maius prau-* Homil.
diciũ tolerat Deus, quàm à Superioribus, quan- 17. in
do eos, quos ad aliorum correctionem posuit, Euang.
dare de se exempla prauitatis cernit: quando illi
peccant, qui compefcere peccata debuerunt.

Et ad gloriam plurimùm facit, exem-
plo ad virtutem præluxisse. Sanè à mori-
bus ferè Superiorum vniuersa domestica
disciplina, reliquorumq; mores pendent.
verba rebus inania plus etiam non rarò
offensionis, quàm documenti secum fe-
runt; res ipsæ viduatæ licet verbis, & inor-
natæ, nihil detrahunt natiuæ venustati:
imò non semel plus roboris ac pulchritu-
dinis, res nudæ, omnique adscititio orna-
tu spoliatæ, quàm nobili aliqua dictionis
purpura vestitæ ostentarunt. facere, viri,
& religiosi est: & plurimùm rebus poten-
tes, verborum inopes; verbis diuites, re-
rum inopes sunt, & è millibus vix vnum
alterumq; cui omnia concessa, reperies.

Inlocuplete namque verborum copia, rei parum esse solet, cum inopia verbis iuuari velit: in opulenta rerum copia, verborum minus est. neque enim alienis splendere aut fulciri vult domesticis diues. imò murmurationum non leuem causam præbent fortia verba emedullata rebus, cum non respondent monitis facta; & illudere etiam incipimus & obloqui passim. exaspere nempè animos solent mortua verba, rebus, id est vita sua, destituta, & prouocare in æstimationis suæ derogationem.

Sanè vt nihil ad inuitandum potentius Superioris exemplo est, ita nihil ad omnè illi auctoritatem venerationemque tollendam validius, quàm cum verba factis aduersantur. Et frustra talis malis medellam sperabit, aut suorum morbis medicinam adferet. respuet hanc manum æger animus, nec altè imbibet, quod à superficie, & à solis Superioris sui labris natum videt. Quare si sperare valetudinem suorum debet, si aut collabentem erigere disciplinam, aut ne collabasciat tueri, si intepescentem accendere pietatis ardorem, aut illius nutrire flammam, si immania alterius sexus præcipitia vitare, si mutuam animorum coniunctionem maiorumque imperia stare, reliquaque quæ ad Religio-
nis

nis tuitionem, damnaque vitanda necessaria sunt; manum Superior admoueat, exercituumque imitetur ductores magnos, qui non tam lingua, quam manu prompti & exemplo, ad ardua quæque audenda suos inhortati, fortiter facere, quam benè dicere maluerunt. Faciendo nimirum, non dicendo res magnæ geruntur: nec quisquam facilè paulo generosior miles præeuntem destituet ducem. pulcrum namque per illius vestigia triumphum mereri; per illius sudores hostem ferire; per illius sanguinem, hostilem bibere: idemque à Christo discimus, qui non antè docuit, quam opere expleuit: *cæpit* nimirum, Scriptura teste, *facere & docere*, ut exempla præcesserint, monita secuta sint: quæ tunc demum potentissima sunt, cum opere tanquam clypeo & vallo armantur. nec quidquam iam inferiori durum ac difficile: præeat modò Superior, nec tam verbo, quam re ipsa ducem se præstet, ut non tam monitor, quam ductor sit: primus enim si ille ad ardua manum porrexerit, sequentur reliqui vel sola verecundia impellente.

Hæc demum vna & vera omnis bonæ gubernationis via est; neque res vlla validior certiorque est quæ bonis iuxta improbisque plus animorum addat, & ad virtutem

tutem incitamenti: qua etiam vna deficiente, nihil solidi sperari potest, nihil quod ætatem ferat, quod laudem mereatur, quod probatis maiorum moribus respondeat; dum singuli suo spiritu feruntur, & totiam Religiones, quot capita enascuntur. In diuersa namque studia & partes scindi necessum est eos subditos, qui aut ductore carent, aut solis monitis præcipientem Superiorem viderint, verbis nimirum multa pollicentem, inhortantem, sed verbis solis, rebus animaque, vt ita dicam,

Cassiod.
lib. 11.
Var.
cap. 8. *sua viduatis. Neque enim potest auctoritatem habere sermo, qui non iuuatur exemplo; dum iniquum sit bona præcipere, & talia non egisse.*
Ephrem
de vita
spir. cap.
37. *Nihilq; æquè animum ducit ad salutem, inuioresq; ad laborandum incendit, atque si doctorem re ipsa & exemplo ad virtutem cohortatorem inuenerint.*

Remedia.

Frequens meditatio reddendæ rationis Deo, maximè cum vitia Superiorum eant in exemplum suis posterisque.

Feruida incentiua amoris vocationis suæ. Sic fiet vt instituti sui amantes, totos se in virtutum studium profundant, maximeque illarum, quæ Religionis suæ propria sunt.

Fre-

Frequens cogitatio muneris sibi impo-
 siti, quare ad illud à Domino delectus fu-
 erit: quid ipsi ratione illius incumbat:
 quam forti exemplo cogatur imperio Dei
 praeire militiae huius dux constitutus: qua
 in Superiores suos obseruantia, quo hu-
 militatis, paupertatis, castimoniae studio,
 quo quantoque ad labores animo, qua ad
 imperata promptitudine, quam benigno
 blandoque in delatores suos animo, in
 eosque quos alieniores à se deprehende-
 rit, maxime si paria à suis exigat, & spera-
 re audeat.

Seria cogitatio gravissimorum incom-
 modorum & damnorumque quae defectu
 boni exempli Superioris, nasci solent, non
 parum iuuabit: maxime si bis per diem
 Superior, examinum conscientiae tempo-
 re, secum tacitus consideret, num in aliis
 quo deliquerit, quod aliis ad deteriora in-
 citamento esse possit: num quid omiserit,
 quo dux suis auctorque ad virtutem esse
 debebat & poterat.

Proderit non parum, si domesticò suo con-
 fessario liberam monendi facultatem con-
 cesserit, quando cumque minus religioso
 exemplo praevientem viderit, aut audierit,
 gratamque sibi illam monitionem fu-
 isse hilari latoque vultu ostenderit.

Iuua-

Iuuabit etiam plurimum, si vltro neam sibi certamque in omni deteriore exemplo poenam irrogauerit, vt hac quasi monitrice ad faniora melioraque flectatur.

CAPVT XVII.

Executionis defectus.

FRustra namque ordinationes, regulae, constitutiones, instructionesque conduntur, nisi frequens Superiorum accedat inculcatio, ac strenua ordinarum rerum executio. Neque quisquam prauas consuetudines, & quae altè radices egerunt, leui & intermittente manu excudicabit. assidua cura, non cessantibus laboribus eruuntur nocitura; & facile itur ad ingenium, nisi vigilans accedat sollicitudo, quae non patiatur vetera succrescere: cum ferè proni rapiamur ad ea quibus olim assueuimus. & procliuior semper lapsus ad deteriora, ad recta difficilior exscensus est.

Accedit inferiorum in his omnibus neglectus, cum videant Superiores in benè prudenterque conditarum rerum executionibus tepescere: nasciturque adeò in illis fastidium quoddam optimarum licet

&

& vtilissimarum ordinationum, cum sentiunt Superiores tam ignaua manu in illas incumbere, satisque habere, semel denuntiasse: nam & illi satis tunc habent, semel audisse. Nec sanè maior à subditis in peragendo, quàm à Superioribus in exequendo diligentia meritò exigi posse videtur.

Quæ res vbi accidunt, vniuersam benè constitutæ Religionis disciplinam paulatim marcescere necessum est: succeditque hoc Superiorum neglectu, densa tandem optimarum rerum obliuio, peregrinarumque rerum in patrio, tanquam in peregrino solo studium; vt nusquam iam minùs, quàm in re nostra domi simus, alteriusque potiùs, quàm nostræ Religionis ciues videri possimus.

Nascitur verò hæc in Superiore incuria, vel ex innata quadam naturæ ignauia, vel è pusilli pectoris angustiis; cum aut difficultatibus occumbūt, aut plus æquo subditos reuerentur, aut executionem desperant, siue rei magnitudine victi, siue suorum virtuti, siue viribus suis diffidentes. Nam & molestias, quæ se offerunt, diffugiunt, labores sudoresque auersantur, commodorū suorum studiosi, & difficultatibus succumbentes, nunquam ad ardua protendant manum, & dum placere student

dent omnibus, nulli fastidium aut molestiam creare volunt.

Quòd si suorum obstricti beneficiis Superiores sunt, duram seruiunt seruitutem, & animus ad imperata exequenda deest; quibus si quid commiserint, quod euulgari metuant aut erubescant; tanquam inter vincula & compedes constituti iacent, facti mancipium suorum.

Iam si non modò Superior ad hæc non adijciat mentē, sed tædio victus, vel, quod deterius, alienior ipse ab imperatis flaccescat, nihil est quod in aliis speret. ipse si præcedat, & prior calcet viam; non deerunt qui sequentur, vel solo rubore impellente. Nec quidquã tam potens, quod non Superiore ductore vltro lubentes exequantur inferiores, & inclament, Etiam illo duce, medijs inter arenas, fluctus, scopulos, serpentes, ferrum & ignem benè nobis est, & habemus benè; vt qui eandem cum Superiore non inuiti fortunam subeant, gaudentes illi inter aduersa paritari. Breuis proinde ad felicissimam executionem quantumuis maximarũ rerum semita est, Superiorem præire, & exemplo suo executionem vtgere, nec antè ad monita descendere, quàm opere, quod imperat, expleuerit.

Reme-

Remedia.

Asfidua Superiorum in subordinatos sibi Officiales vigilãtia, monita, peractarum rerum inuestigatio, seriatimque in res omnes excubatio: vt nimirum domum ipsam non infrequenter obeat Superior, singulorum munia lustret, curiosiusque nonnunquam perscrutetur quid in vnoquoque genere à singulis peragatur; qua fide, industria, religione, studio, exemplo, diligentia.

Frequentes cum primis domus suæ Patribus de ordinationũ executione consultationes, conferentiarumque spiritualium sedula institutio: in qua per occasionem sapius in exequendarum rerum monita excurrat, neglectæ rei causas disquirat, aperiat, remedia præscribat.

In Officialibus omnibus diligens impositorum munium administratio, maximeque illius qui Superioris loco domui præest, illiusque vicariam administrationem sortitus est: quem in omni hoc genere quàm instructissimum necesse est esse.

Consequetur hoc, si frequenti lectione ac praxi ordinationes omnes familiares sibi reddat: neque impunitos transgressores

H res

res permittat, nunc monendo, nunc laude etiam præmioque diligentibus proposito, pœnis etiam; maxime cum malum grauius est, quàm vt mollioribus flecti possit: tunc enim ad duriora descendat; ita tamen vt aspera succedant dulcibus, minasque ac pœnam amoris præcedant linimenta, & quidquid ab huius locupletè officina depromi potest, ægrienti porrigatur: quæ si respuat malum, ad acriora veniendum erit. nec finis medicamentis statuendus, donec depulso malo victrix stet diligentia.

Multum, vt in aliis omnibus, in hac re valebit seniorum exemplum, maxime eorum qui varia in Religione munia obierunt. Sequentur enim iuniores, vel solâ verecundiâ, ac tanquam filij patres imitabuntur. Ad laborandum proinde omniconatu Superiori est, vt seniores ad exempla iunioribus statuenda prouocet.

Conandum deinde ne nimis multis subditi obruantur, ac tanquam molibus insepeliantur potius quàm iuuentur. facilis enim aut desperatio, aut fastidium, aut neglectus è multitudine est. frequensque præscriptarum rerum mutatio, magno executioni impedimento esse solet. indignationem enim illa nauseamque prouocat,

ve-

venerationemq; minuit, cum inconstan-
tia opinionem ingerat.

CAPVT XVIII.

Disciplina neglectus.

EST verò *disciplina custos spei, retinaculum* Cyprian
fidei, dux itineris salutaris, fomes ac nu- lib. de
trimentum bonæ indolis, magistra virtutis. & discip.
Hugone Victorino teste, *desideriorum car-* & hab.
cer, frenum lasciuie, iugum elationis, vincu- virg.
lum iracundie; quæ domat intemperantiam, Lib. 2.
leuitatem ligat, & omnes inordinatos motus Instit.
mentis atque illicitos appetitus suffocat. Nou. c.
cuius 10.
negligentia à Superiorum indulgentia, &
innato quodam animi tepore, à noxia ele-
mentia, à placendi omnibus studio; à lan-
guore quodam animi, & à Religionis a-
more degenerare; à politico denique spiri-
tu, exiguaque aut nulla salutis suæ & suo-
rum cura nascitur; aut sanè à nimis Supe-
rioris in externa diffusionibus. quo fit
vt cum totum illum secularia occupaue-
rint, ac vltronea quadam addictione vni-
uersum obsederint, domesticæ suorum di-
sciplinæ intendere non possit; plurimaque
elabantur, fugiantque memoriam illius
tanta externorum negotiorum mole cir-

H 2 cum-

cum septam & oppressam. Exurgit hinc lassitudo quædam mentis, & dum quid quid roboris habet, exerit in externa; destituitur in domesticis, viribus, comederunt nimirum alieni robor eius. raroque vni homini ad tam diuersa, ac inter se pugnantia, quæque singula totum hominem requirunt, vires suppetunt, vt animi non desint.

Iam vbi semel laxatis habenis Religionis rigor intepuit, prono cursu, & præcipiti veriùs prolapsu in supinum omnium propè neglectu ruimus; cum vnus alium trahat, nec solitaria in vno stet ignauia, sed prono semper cursu in deterius labatur, donec ad extrema deuenerit, grauiù corporum more, quibus stetit iacuisse est.

Sequitur verò ignauiam quidam disciplinæ contemptus. Inde iudicia profiliunt critica, quædam in primis, inde vniuersim omnia damnantia; & aliud iam vitæ genus cogitamus, amamus, laudamus etiam palàm, & vigilantioris Superioris, veriùque boniùque tenacioris studia contemnimus & ridemus. quòd si palàm non audemus, clàm eleuamus, & detractum imus nomini, & damnandi causas seduli disquirimus: vt si semel è quocunque capite malè audi-

re cœperit, in omnibus displiceat; & pro diligente ac instituti amante, imprudens, immitis, seuerus, ac crudelis demum audiatur.

Succedit inde spiritualium rerum nau-sea, animique ad salutaria languentis fastidium. displicent quæ placuere antè, vertunturque optata prius mella in absynthium, & fel merum. intepescit virtutis studium: & qui antè etiam de genu pugnabat, mixtosque quasi sanguine dentes lætus in spiritali lucta deuomebat, mille antè animas positurus, quàm leui se crimine obstringeret; nunc vel solo eminenti terrore, tenuique prouocamento, ac vltro etiam nullo hoste impellente, sciens volensque inter grauissima scelera, tanquam inter sociam amicamque sibi arenam voluitur. bibit nimirum iam ille gaudens iniquitatem, qui omni morte, omnibusque antè tormentis grauius leuissima quæque detestabatur, & ad solius delicti, tenuisque transgressionis nomen perhorrescebat.

Profluant deinde in inferioribus ex hoc Religiosæ disciplinæ neglectu mala propè vniuersa. orationis antè omnia tepor, ac quoddam spiritalis progressus frigus geluque, diuertimur inde ad externa, ad

H 3 sacu-

sæculares confabulationes, iocos, risus, ad cibi potusque delectum, ad commo-
dorum studium, laborum fugam, otij am-
plexum; ad priuatas deinde amicitias, par-
tiumque studia. totusque exinde homo in
omni propè tam domestico, quàm exte-
no congressu, sæculum magis, quàm Re-
ligionem sapit & loquitur.

Nec mirum. nam cum in vnoquoque
Ordine, regularum constitutionumque
tenaci disciplinâ tanquam habenis Reli-
gio stringatur, ac tanquam salutis vincu-
lo arctetur; fit vt qui illa laxauerit, pro-
nam natura sua in libertatem humanam
mentem, tanquam iniecta manu in præ-
cipitium propellat. maximeque hoc locum
habet in iunioribus, qui necdum in soli-
dum confirmato animo, tenera etiam in
ceruice, pristinaeque licentiae ac commo-
dorum memores, laxatas vniuersim excu-
tiunt habenas, ac in veterem se vendicant
noxiam libertatem; perituri, nisi pruden-
tior Superioris manus frana strinxerit, lo-
raque animæ æternum profutura arcta-
uerit. Indoleat licet ac ingemiscat iuuen-
tus arctius iam habita; gaudebit postmo-
dum, & has Superioris sui manus feuerio-
res, vbi ad se & ad primogenium Reli-
gionis ac disciplinæ ardorem studiumque

redie

redierit, deosculabitur; & clementes mi-
 tesque appellabit, fatebiturque agnoscet-
 que patris fuisse, quas iudicis arbitra-
 tur.

Remedia.

A Superioris manu vigiliq̄ue cura pe-
 tenda sunt: qui si se secularibus pro-
 ximorum negotiis, quoad populi lociq̄ue
 conditio patietur, expediuerit, totumque
 se tuendæ firmandæque disciplinæ dede-
 rit, perfacile illam stabiliet, neque magni
 moliminis erit non accersere, non ad se
 trahere, non sponte se externorum occu-
 pationibus induere; à multis etiam obla-
 tis, ac incurrentibus se subducere, quan-
 do sine merita proximorum offensione,
 ac diuinæ gloriæ nominisq̄ue diminutio-
 ne, æstimationisq̄; Religionis, salutisq̄ue
 aliorum detractioe fieri potest. Prima
 proinde cura sibi commissorum sit, qui-
 bus arctissimis iustitiæ legibus obstrictus
 est, reliquum verò quod à suorum illi cura
 temporis superest, externorum saluti im-
 pendat; memor semper primam curam
 debere esse suorum tanquam patri, tan-
 quam pastori, seueramque ipsi aliquando
 illorum reddendam rationem Deo.

In omnem deinde Superior partem in-
 ten-

tendat; perspecta domestica habeat, moresque propensionesq; animorum singulorum; illisque antè omnia incumbat, quæ Religionis iugulum petunt: qualia esse possunt, feminarum frequentata familiaritas; sociorum fuga; aulici, politici, sæculumque sapientes mores colloquiaque; detractionis vitium; externos ad Ecclesiasticas, seu sæculares dignitates commendandi studium; mutæ domesticorum, aut gentium dissensiones; aberratio ab vniuerso vocationis spiritu; obedientiæ ac totius orationis neglectus; & huius generis non pauca.

Minora tamen his non negligat, sed ferios in omnem partem oculos animumque intendat. Frequentibus dein consultationibus insistat: è quibus aliorum etiam ore domesticas res discat.

Quæ si ea fide, & pastorali ac paterna qua obstringitur cura ferio, & non cursim præstiterit, non erit difficile Religionis disciplinam intra imperatas regularum leges continere.

Curandum etiam, vt in transgressores pœnitentiarum vsus vigeat, in quibus nec nimis morosum frequentemque esse conuenit, ne à frequentia contemptus nascatur, & consuetudo in naturam transeat,

con-

consuescatque cui imperantur pudorem exuere: nec nimis remissum, ne coniuentia accendatur malum. mediam viam ingredi tutissimum, vt nec clementia, nec seueritate nimia peccemus. minora minoribus, grauiora grauioribus puniantur.

Detque operam Superior, vt intelligant delinquentes, meritò talia iniungi, cauendumque seriò, ne qua in his personarum acceptio eluceat, ne quod in vno indulgemus, puniamus in alio: grauis enim ex hac personarum acceptione oblocutionum occasio exoritur, dissensionumque materies datur.

Videat deinde Superior lapsuum causas, fortuitæ sint, an præcogitatæ; à fragilitate quadam animi, an à permista improbitate proueniant; rariùs aliquis, an frequentius in idem incidat; præcesserint aliquando monitiones, an secùs; auctor aliis fuerit, an alios secutus; è pronitate quadam naturæ, minusque prouida circumspèctione, an è contemptu natæ. quæ singula pœnarum grauitatem augent aut mitigant. ignoscat non rarò, monuisse contentus. nec facilè ob priuata delicta aut vni tantùm alteriùs nota publicè puniat, ne subditorum exacerbetur animus.

Magna etiam pars melioris disciplinae à Præfecto spiritus dependet; qui si cum Superioribus magnis animis cōspiret, non magno negotio, quidquid hīc languoris est ac neglectus, erigetur in melius, in ardorem, & obseruantię quendam zelum.

Inuestigandæ demum seriò causæ sunt eneruatæ disciplinae, & è quibus ferè domestica in Religione disciplina detrimentum capere solet. quales ferè sunt

1. Inutilium multarum personarum admissio, qui vel ob valetudinis tenuitatem, vel ob iudicij debilitatem, vel ingenij durtiem, vel ad seditiones odiaque concitanda pronitatem, vel ob prauorum affectuum insolentiam, vel pessimorum habituum inueteratam consuetudinem, vix subeundæ disciplinae idonei sunt. à quorum omnium admissione remotissimum Superiorem esse conuenit.

2. Laxior Nouitiorum institutio. quos nulla postmodum arte ad disciplinae rigorem adducas, & antè frangas quàm flectas. quare seriò illis nouitatus tempore inuigilandum, ac seueriùs etiam nonnihil, minusque molliter ac blandè habendi. facilis est nouitatu expleto seuerioris disciplinae remissio: difficillima concessæ libertatis restrictio.

3. Pie-

3. Pietatis ac orationis neglectus. è quo Religionis zelus extinguitur, ac in regularum ac constitutionum omnium neglectum itur. vis disciplinam florere, da operam vt orationi omnes sedulo incumbant. nemo illam neglexit, qui huic serio incubuit: nemo illi incubuit, qui hanc neglexit. tantusq; ferè quisque disciplinæ quantum orationis pietatisque obseruator fuit.

4. Frequentes domo excursions, ac prolixiora cum sæcularibus colloquia, aut eorundem cum meliorum horarum dispendio, frequentatæ visitationes. ferè enim aliquid licentioris consuetudinis domum referimus, imbibimusque mores disciplinæ contrarios. cumque desuescat animus rigoribus, assuescit commodis; & iam amat otia, labor displicet, grauis solitudo est, fabulis delectatur; & qui antè vnus Dei, nunc sæcularium ambit amatque familiaritatem. præscindenda hæc erunt si consultum religiosæ disciplinæ volumus.

5. Hospitum frequentia. qui ferè curiosiora ac liberiora colloquia, occupationum varietatem, & remissionis aliquid à regula secum trahunt. quorum ferè exempla, noxio laxamento, eunt in imitationem. neque tamè ideo hospitalitas neg-
li-

ligenda; moderanda tamen & intra religiosæ disciplinæ circum continenda, ut dum caritati indulgemus, disciplinam non proiciamus.

6. Superiorum in remissionem ac laxitatem pronitas. horum enim exemplum regula quædam inferioribus est, & cum plerique naturæ quadam pronitate præeuntem sequantur; religiosiores etiam paulatim imitantur, ne aut seuerioris vitæ genere displiceant, aut improbare illorum mores videantur, aut indignationem incurrant. cui malo solius Superioris mutatione occurri posse videtur.

7. Superiorum in regularum transgressores conniuentia. quod siue vniuersim fiat, siue in paucis, tota pedetentim domestica disciplina corrui; nec iam ultra Religiosorum, sed sæcularium contubernium videas. quod malum vix corrigas quàm vna Superioris mutatione.

8. Nimius seueriorum statutorum rigor. abit enim tandem seueritas hæc in animorum à capite suo dissensionem. cum enim durioribus se premi inferiores sentiunt, excutiunt tandem iugum vniuersum rigoris impatientes, seueritate in indignationem versa, rigore in odium: è quibus tandem, effractis habenis, toto pro-

prono cursu, pudore exuto, in apertum
omnis licentiæ campum decurrunt. mo-
deratio disciplinæ magistra est, rigorque
benignitate temperandus, si perpetuum
volumus.

CAPVT XIX.

Neglectus valetudinis suorum.

NE aut superfluis tepescat spiritus, ab-
eatque in carnem & sanguinem; aut
parcimonia, & necessariarum rerum de-
fectu ad alia se inferior consilia cōuertat,
alienisque à Religione viis incedat, & ne-
cessaria paret. in quam necessitatem, si
quando Superiorum aut neglectu, aut du-
ritie, aut parcimonia se coniectum infe-
rior videt; paulatim ad omnem licentiam
dilabitur, friget obedientia, iacet vniuer-
sim paupertatis amor, nascitur alienatio,
& clancularia ac secreta succedunt consi-
lia, & ad externos mala hæc decurrunt,
non sine Superioris, corporisque totius
nota, totaque domestica collabascit di-
sciplina.

Vix enim credi possit, quantum neces-
sariarum rerum carentia & defrustratio,
in subditorum animis languorem prouo-
cet;

cet; vt desipiant iam spiritualia omnia; & pro alacritate ac feruore, noxia succedit tepiditas: frequentes inde querimoniam, mutuaque inter se murmurationes, ac vniuersim ab omnibus imperatis alienationes. Ea enim est fragilitas humane conditionis, vt ad necessariorum rerum carentiam flectamus animu, maximè quando hanc non ex euentu, aut temporum conditione, sed à Superioris duritia ac voluntate nasci videmus: non enim in tali Superiore patris affectum, sed durioris domini imperia inferior intuetur. Vnde fit, vt omnem etiam ipse filialem affectu & obseruantiam exuat; nec iam volens amica & patria, sed coactus despotica sequatur imperia, contentus quocumque modo illa peregisse. Cùm è contra vnà necessariorum rerum prospicientiam, tanquam falce, omnes murmurationum occasiones fecentur, addaturque animus ad quacumque imperata, etiam duriora, lubenti animo peragenda. Nam cùm inferior se suaque cordi esse videat Superiori, neque vllam necessariorum rerum curam pulsetur; totum se ad imperata exequenda conuertit, conaturque tam propensa in se Superioris voluntati respondere: neque quidquam iam illi durum aut asperum

rum videtur, quod à tanta in se Superioris sollicitudine natum intuetur. quoque generosior quisque, maioriq̄ue ingenio est, hoc se magis etiam ad imperata exequenda profundit, cum paria ac maiora etiam Superioris munificentiae reponere conetur, nolens vinci à Superiore in amica hac amorum lucta; vt antè vitam ponat, quàm tam benignæ in se patris sollicitudini & amori non respondeat.

Omnium tamen maximè in inferiorum ægreditudinibus, à quacunque causa natis, Superiorū affectus se prodit; & quo quisque in suos animo sit, ægreditudo, siue illa corporis, siue animi, ostendit. ac vix vlla in humanis potentior vis est, aliorum in se affectus ac voluntates prouocandi, quàm cum infirmitate quacunq; detenti, propensos paternosque in se, ac prodigos etiam, aliorum (vt ita dicam) animos senserint. Hoc enim illud tempus est, quo necessitate ac indigentia crescente, maioribus auxiliis opus est. nam integra valetudine, virium sæpe in multis satis, quibus domestico se robore, etiam contra aduersantia & incurretia tueantur: at vbi grauior aliquis ingruerit morbus, siue ille animū, siue corpus depascitur; ad aliena ferè subsidia respicimus, domesticis destituti.

stituti. quæ ubi nacta fuerimus, incredibile est, quanto in illa affectu rapiamur: quoque morbi vis maior est, eo & ardentius ad remedia aspiramus, & tenaciori postmodum, gratiori que memoria accepta beneficia recolimus. Quid? quod sola paterni huius affectus recordatio ad ardua quæque obeunda ingentibus inferiores animis excitet.

Neque vni illi ægro animi, sed omnibus crescunt, pares nimirum Superioris affectus in paribus sibi malis promittentes. tantumque hæc res valet, vt hac vna benevolentia, ac paterni in suorum ægritudinibus affectus ostentatione, multa alias in Superiore non probanda leniantur, ac tanquam molliori hac spongia deleantur. neque enim difficulter inferiores mores Superioris sui, alioqui grauiore, perferunt, cum illum senserint magno vereque paterno in suorum ægritudinibus animo rapi, nec quidquam in illis intentatum relinquare, quò suorum inualetudini consulat.

At ubi se neglectos viderint, nullamque, aut perexiguam ingruentibus malis Superiorum in se sollicitudinem ac benevolentiam senserint; non tepescit tantum, sed omnis euanescit amor, tollitur ad ardua

dua alacritas, succedit maximarum quarumcunque rerum fuga & aspernatio: & dum exigua in morbis, Superiorum curam intuentur, solliciti perpetuò de valetudine, eam propè solam curant, ardua proinde quæque tanquam valetudini noxia subterfugunt, nec ad ea se adduci patiuntur, veriti Superiorum in se immittiores, aut minùs benignos ac sollicitos animos, si qua in valetudine in talium susceptione opprimerentur. perpetuus enim eos morborum metus tenet, cùm Superioris minùs paternam ac sollicitam curam senserint. accedunt oblocutiones, detractiones.

Nec intra domesticos parietes querimoniam se tenent: magnis passibus ad externos decurrunt, à quibus solatia poscimus, domesticis destituti. præbetur etiam occasio tacitè quædam valetudini tuendæ commoda insciis Superioribus emendicandi & arripiendi; conamurque hanc paupertatis violationem valetudinis prætextu excusare; paulatimque animus ab instituti & vocationis suæ affectu auocatur, perpetuaque sollicitudine & anxietate detentus, ad maxima quæque frigescit ac tepescit; succeditque tanquam nauseantis ad noxia stomachi hor-

ror quidam, & præclarissimorum quorumcunque munium fuga; unde perpetuus languor mentem occupat, nec sperari iam quidquam magnum aut illustre potest.

Remedia.

Nillum potentius, quàm si se Superiorem patrem, non dominum; inferiores filios, non seruos cogitet: neque enim difficile erit patri, filiorum necessitatibus uigilare. magis etiam si se matrem cogitet, quæ ferè indulgentior, maximè in horum ægritudinibus, esse consuevit, non laboribus, non sanguini parcens, ualens diuinamque suam pro filiorum salute & incolumitate prodigens.

Iuuabit etiam illa cogitatio, si se bonorum familiæ suæ dispensatorem, non dominum cogitauerit, ut proinde illa in sua est uoluntate diuinæ benignitatis dispensat; singulosque in illa, tanquam summi parentis filios, hereditarium quoddam diuinæ adoptionis ius habere. Iam si eius munificentia benignitateque illa largitur Deus, eadem in suos profundat; per se facile omnium necessitatibus occurrere explebitque quidquid merito à Religiosis opum contemptore sperari potest.

Proderit vehementer, si certò sibi persuaserit, ab hac paterna in suos cura, sollicitudine ac prospicientia reliqua ferè dependere; disciplinæ nimirum Religiosæ exactam obseruantiam, magnarum arduarumque rerum lubentem susceptionem, inferiorum in se amorem, promptos facilesque ad omnia animos, murmurationum extirpationem, & quidquid pacem, ac domesticæ quieti, & animorum coniunctioni aduersatur.

Exemplo magnorum in Religione virorum curam in se ægrientium suscipientium, si se Superior excitauerit, præmissisque caelo repositis; non facile certissimas hæc obstringendi sibi suorum in perpetuum animos occasiones elabi patietur: maxime si cogitauerit, vna hac paterni in suorum infirmitatibus affectus ostentatione, durissima etiã imperia mollescere, ipsasque adeò sectiones & vitiones à paterna sollicitudine profectas suaues videri, nec quidquam subdito asperum censerit, quod à patris affectu & manu proficisci videt. abicitque iam sui valetudinisque curam inferior, cum viderit illam Superiori, tanquam parenti seriò commendatã, omnesque cogitationes suas ad voluntatis Superioris expletionem conuertit, certus

de propensa in se illius sollicitudine & affectu.

CAPVT XX.

Nimia in hospites parcimonia.

Modicam plerique hanc rem arbitrabuntur, quidam etiam à virtute, & paupertatis amore natam. at nunquam & nusquam virtus caritati aduersatur. Et sanè leuè iudicari non debet. quòd si non tollit ac frangit; minuit tamen, & liuore suo deuenustat caritatem. Et vt in omnes, ita in hospites potissimum, & peregrè venientes, liberales in primis maximos quosque viros, & Religionum parentes reperies. Sciebant hac beneuolentiæ ostentatione mutuis caritatis peccatoribus, tanquam submisso igne flammam immitti & foueri. sciebant quidquid foris in casto religioso amore aut temporum iniuriâ, aut obtrectantium improbitate elanguisset, sola religiosæ munificentiae serua ostentatione, ac quadam effusione reparari. Quare & proniores eos semper in omnem liberalitatem fuisse videmus, vt nec domesticæ supellectili parcendum putarent. ac ingentibus etiam prodigiis confirmatam à Deo religiosam hanc munificentiam legimus.

Et solo illius exemplo, qui angusta plenaque dona sua mortalibus largitur manu, impelli meritò debemus in paria, quantum humana generositas æmulari diuinam potest, & insequi præeuntem Deum.

Habemus hîc monentem Apostolum: *Caritas fraternitatis maneat in vobis: & hospitalitatem nolite obliuisci.* & alibi: *Neceffitatibus sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes.*

Hob. 13.

Rom. 12.

Et verò angusti parcimonia omnis animi est, ac de diuina prouidentia diffidentis. nititur enim auarus omnis viribus industria, solertia, diligentia sua: liberalior animus, Deo. quoque generosior cuique mens est, hoc etiam in liberalitatem pronior est. cum contra *auaro nihil sit scelestius, nihil iniquius quam amare pecuniam: hic enim & animam suam venalem habet.*

Eccl. 10.

Nascuntur verò ex parca tenuique hospitii exceptione obloquia varia, mœtiores, suspensiones, iudicia caritati inimica, offensiones, fastidia; paulatimque caritas omnis, quâ vnâ inuicta Religiones stabant, dispergitur. & quod à maioribus inuentum traditumque erat, in rugata; aut à temporum lapsu, absentiaque aruginata quasi caritatis augmentum nitoremque; hoc sicca hac arenteque hospitium

tum acceptione dedecoratur. Ita quæ in languentis caritatis medelam hospitalitas erat, in eiusdem perniciem parcimoniâ suâ insurgit.

Spargitur deinde hæc fama per regna, tenacitatisque narratæ terror omnium animos percutit; ut iam plerique fugiant has domos, & auersentur Superiores: & si ad illos destinentur, mille excusationes prætexant. quod si aliud maiorum imperia cogant, difficiles tales experientur qui præsumunt, laborum impatientes, otij sectatores, immorigeros. quid? quod totæ plurimum tales domus perpetuis murmurationibus tanquam fluctibus agantur. iacet prostrata caritas, pax exulat: nec quies iam vlla; sed continuæ animorum luctus, aliâque non leuia mala domesticos tenent. Dictum à Sapiente, *Conturbat domum suam qui sectatur avaritiam.*

Neque interim nimia sequenda profusio est, & quæ plus habet sæcularis vanitatis, quàm Religiosæ modestiæ. mediâ insistet via quisquis benè religioseque præesse volet, ut paupertatis, ita & caritatis memor; ne effusior in liberalitate, ne in parcimonia contractior. modestia eluceat Religiosa, absint sordes: nihil hinc reperiatur quod sæculum, & illius redoleat

mores; deliciae & apparatus, & quidquid de splendore promittere & profundere mundus solet, exulent à Religiosa domo, sed & nimia parcimonia, frigidior mensa, contractior manus, morosior deiectioneque vultus, frons corrugatio, & quidquid in amoenitatem, minusque gratam beneuolamque mentem ostentat, à Religiosa familia exigantur. vt & pergratos se Superioribus domesticisque sentiant peregre venientes, & non desit quo propensam Religiosam munificentiam suam commontret profundatque Superior, ac non tantum nihil desit, sed & aliquid supersit aduentanti.

Mirum dictu, quantum benigna haec Superiorum liberalitas ad animorum coniunctionem faciat. accenduntur his in mutuum amorem animi, pelliturque frigus omne à quocunque capite natum; mutuisque his amorum flammis mutuae incalescunt mentes, & ad ardua parantur; vt ingens & acti laboris, & futuri leuamentum sit haec Superiorum in omnes munificentia. Inde mutua profiliunt gaudia, congratulationes, commendationes, spontaneae in omnem etiam supra aetatem ac vires laborem oblationes, susceptiones, neque quidquam nunc arduum

animo tot flammis tanquam fornacibus succenso.

Plena dehinc regna sunt hac laude; & iuuat inter eos viuere quos munificos experti sumus; ac si quid aliunde, vt fit, mœroris contractum, benignitate, tanquam potenti spongia, detergitur, ac tanquam valido vento nocitura nubes depellitur. adeoque & mori delectat sub munificæ Superioris manu. & quidquid in Religione graue & arduum, mollescit hoc temperamento. Dura videntur, acerba, amara, & pondere moleque sua prementia, tristia, ac mœroribus etiam plena, quæ refugiat animus & ad quorum memoriã perhorrescat? accedat liberalior Superioris vultus, & dextera; & omnis illa acerbitas dolorque in dulcorem gaudiumque vertitur; vt inclamare iam lubeat, Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum! à tam exigua re tanta bona; vt à negata re tantula, tanta mala.

Remedia.

A Superiore pendent. qui si cogitaue-
rit, domesticarum se rerum non do-
minum, sed dispensatorem; non erit illi
difficile ex iis, quæ liberali manu profun-
dit

dit Deus, liberali etiam dexterâ in discipulos, adoptiuosque Dei filios erogare,

Cogitet deinde secutura mala, quæ priuatim ad se, publicè ad omnes eunt. qualia sunt, minùs carum subditis esse, malè apud exteros audire. parcum nimirum, sordidum, miserum, morosum, difficilem, aliaque huius generis, quæ non in vna hærent domo, sed perambulant regna, adhærentque æternùm homini, vt nec cum morte finiantur: viuitque munere defunctus inglorius apud omnes. Cùm è contra liberalior in suos exterosque animus, siue munere iam deposito, siue dum etiamnum illo fungitur, carus iuxtà externis domesticisque viuat, in omnium ore, laude, votis, beneuolentia, grataque etiam iucundaque post mortem memoria. peccat: facilis in omnium mentibus commiserationi mista venia est. deliquit ille prior? gaudium potius quàm dolor de lapsu est. vt fatuum planè sit, ob tantillâ rem, contractiorem scilicet in hospites manum animumque, tantis se nomenque apud omnes suum periculis exponere, malorumque suprâ recensitorum quàm publicè, quàm priuatim causam dare; nullo, aut per exiguo domui, cui præest, emolumento, spiritali damno maximo.

Cogitet deinde quid defunctus officio ex omni hac parcimonia, anxiamque sollicitudine expectare debeat, præter multorum alienationes, nullius benevolentiam, obloquia innumera, contemptum plurimorum: qui si amorem laudesque contemptui & odiis præferat; amorum causas munificentiam sectetur, odiorum parcimoniã tollat.

Proderit etiam si Superior secum illud statuatur, eã in reliquos esse munificentiam, quã reliquos in se esse vellet. & monemur

Luc. 6. ab Euangelio: *Date, & dabitur vobis: mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & supereffluentem, dabunt in sinum vestrum. eadem quippe mensura, qua mensi fueritis, remittetur vobis.*

Exemplis denique seipsum excitet Superior magnorum in Religione virorum, quibus in summa animi magnitudine par liberalitas stetit, parque secuta est, pul-

Ad Ru-
sic. *Non leui v̄sitatoꝝ, sermone hospites inuitemus: sed toto mentis ardore teneamus, quasi offerentes se cum lucro nostro atque compendio. Semper lucrum ex Religiosa hospitalitate expectet Superior. Exempla in omni Religione maxima sunt, magnis diuinis spon-*
sionibus firmata. & monet Apostolus Pe-
trus:

trus: *Ante omnia mutuam in vobismetipsis* 1. Pet. 2.
caritatem continuam habentes, quia caritas
operit multitudinem peccatorum: hospites in-
uicem sine murmuratione; imò cum gaudio.
 hinc est illud Sapiientis: *In omni dato hilarem* Eccli. 35
*fac vultū tuum. & illud D. Paulli: Hilarem da- 2. Cor. 9
tozem diligit Deus. præmittit remuneratio-
nis expectationem; quid nimirum sperare
debeamus: Qui parçè seminat, parçè & me-
ter. & qui seminat in benedictionibus, de bene-
ditionibus & metet. subdit, Qui autem admi-
nistrat semen seminanti: & panem ad mandu-
candum præstabit, & multiplicabit semen ve-
strum, & augebit incrementa frugum iustitiæ
*vestra, ut in omnibus locupletati, abundetis.**

Adde, neminem propè inferiorum re-
 periri, qui non volens lubensque liberali
 subit & obsecundetur; neminem, qui
 parco & fordido: in illo vel omnia lau-
 dant, vel improbanda excusant: in hoc,
 etiam laudanda damnant. hi fructus vtri-
 usque, & tanquam fontis sui scaturigines
 fluminaque in possessoris sui laudem vel
 vituperationem nata.

Quòd si neque aliorum exemplis, ne-
 que rationum pondere, non commodorum
 damnorumque varietate, & multi-
 tudine, non Superiorum monitis, subdi-
 torumque aliorum querimoniis alios Su-
 perior

perior mores induerit, consultius fuerit
vnum à munere remouere, quàm tot
tamque grauibus malis domum onerare.

CAPVT XXI.

*Inutilium personarum admissio,
aut retentio.*

Quàm graua ex his damna Religio-
nibus data sint, ignorare nemo po-
test; cum aut parentum, amicorum, be-
nefactorum, magnorumque virorum ro-
gatu, aut spe bonorum in Religionem
minùs idonei admittuntur, aut in ea re-
tinentur. Quid enim non meritò vereri
debeamus ab hac inutilium turba, nisi
totius Religionis teporem quendam ac
frigus, ac demum interitum vniuersum?
Nam cum per hos consueta Religioni mu-
nia rite & cum laude ac fructu obiri non
possint, fit vt aut vniuersim negligantur,
aut cum dedecore peragantur: aut sanè
plurimi idonei supra hanc inutilium tur-
bam admittendi sunt, quorum opera tu-
tò, ac cum fructu vti possimus: atque ita
replentur Religiones personarum nume-
ro, vtilium partim, partim inutilium, quo-
rum

rum exemplis priores illi ad otiosam, & ad non dignam Religionem vitam descendunt.

Sed nec quidquam ab hoc hominum genere expectandum, quàm ut, postquam impleti, dilatati & incrassati fuerint, abeant in murmurationes otio amicas, in obloquia, in aliorum criminationes, in instituti neglectum; inde etiam in contemptum, in mandatarum rerum refragatores; in cibum, potum, somnum, carnem, & his similia; & in magnum denique vniuersæ Religionis dedecus & infamiam latè spargendam; cùm externorum quisque ex his metiatur reliquos. ut non tam profit proborum non contemnendus numerus, quàm paucorum imprudens & ab instituto degenerans conuersatio.

Accedit quòd hi ferè vniuersam domesticam pacem turbent, semper inquieti, nulla in re stabiles, otio diffuentes, ad vana & sæcularia propensi; & cùm nihil in eis sit quod Religiosum redoleat, tum prima quæque munia venantur, dignissima quæque deberi sibi arbitrantur, reliquorum dicta factaque criminantur; & ferè in optimos quosque & probatissimos hi insurgunt, ementitisque quaqua possunt calumniis onerant, detrahuntque; primis quibusque. cùm enim videant, se vir-

tute

tute non posse cum his contendere, ad maledicta descendunt, clam primum, inde publicè; vt per magnorum depreffiones, gradum sibi ad summa quæque sternant.

Iam illud ferè obseruatum, tales plerumque in eos insurgere, quorum noxia facilitate in Religionem admissi sunt. nam nisi omnia concedantur, insurgunt in benefactorè; inde in contemptum, & oblocutiones graues in primum illum suum nimis beneficum parentem: nec grande illud olim concessum beneficiũ agnoscunt, nisi quæcunque voluntas suaferit extorserint; & cum se admissione aut retentione æquatos vident optimis, etiam virtutum præmio pariari volunt, virtutis omnium expertes.

Laborant hoc malo non infirmi Superiorum, innata quadam lenitudine ac clementia, zelo etiam non rarò animarum: qui si considerarent, crudelem illam meritò clementiam censerì debere, quæ vt paucorum non proborum salutì consulat, optimos quàm plurimos animarum periculis exponit; longèque illos à clementia abesse, qui, vt noxio membro partant, corpus vniuersum morti obiciunt; non tam facillè ad illa descenderent. Prudens

dens verò secabit membrum, vt corpus tueatur; euellet nocitura, & ignibus dannabit, vt bono semini consulat. Ille verus pater est, qui seposito imprudenti paterno affectu, vt morigeris probisque liberis prospiciat, malæ improbæque indolis filium à domo fratrumque consuetudine ablegat. Idem in pecoribus vsu venire videmus: amouet scabie laborantes prouidus pastor, ne vnus contagione grex reliquus pereat.

Et sanè non tam clementia, quàm immanis sæuitia est, admittere aut detinere Religioni noxium, aut minùs idoneum; cùm res hæc in vniuersi corporis vergat interitum, plusque vnus sæpe improbitas nocumèti Religioni damni que dare consueuerit, quàm plurimorù probitas emolumenti adferre. ita nocitura sæcundiùs serpunt, & nullo impellente fertilissimos agros occupant: proba, culturâ indigent; nec facilè radices agunt, aut se ad vicina extendunt, ni indefessus labor accesserit.

Remedia.

Seria in admittendis disquisitio, magis
Setiam seria post admissionem probatio.

Faci-

Facilis è tirocinio dimissio, in iis, qui exigua promittunt, quorum talenta tenuia spem non magnam faciunt magnarum rerum.

Prudens delectus Magistri Nouitiorum, qui iudicio, prudentia, & in ingeniorum disquisitione solertia valeat: qui instituti non tantum amans, sed & serius & accuratus vocationis cognitor, quò concreditos sibi ad eam regulam formet, maximeque ad mortificationis studium: aut enim sequentur doctorem, & naturæ prauitatem, sui victores, superabunt; aut lassæ & victi, aliud vitæ genus deligent; aut sat magnam occasionem dabunt ad sæculum ablegandi.

Iuuerit etiam plurimum, vt neminem quis Superiori à quo admissio pēdet commendet, nisi antè probè cognitum, & cuius ingenium variè probauerit, vtque non tam numero, quàm aptitudine delectetur.

Nemo nuda amicorum, benefactorum, magnorumq; virorum commendatione admittendus. in quo recti tenacissimum, constantemque per omnia decet esse Superiorem: ne aut beneuolentia, aut consanguinitate, aut potentium auctoritate à vero deflectat. cogitet plus se Religioni,

cui

cui præest, quàm sanguini & potentia de-
bere. prima proinde semper cura indolis
& ingenij sit, postrema omnino opum,
nobilitatis, sanguinis, amicorum: quæ
ornamenta si nuda sint, omni ingenio vi-
duata, reliquisque animorum præsi-
dituta, numquam Religioni ascriben-
dos censeo.

Non facilè denique admittendi, de qui-
bus merita dubitatio moueri posset; imò
non admittendi quamdiu iustæ dubita-
tionis metus subest.

Plures in omni admissione in consilium
vocandi, quo certius aliquid statuatur, ne-
que vnus potius Superioris affectu, quàm
plurium sententia res peragatur.

CAPVT XXII.

Negligens institutio nouitiorum.

A Qua ferè vniuersa Religionis habi-
tudo bona nascitur. cum plurimùm
reliqua omnis ætas ab illorum recta pra-
uaque institutione pendeat. ab hac enim
in omnem profutura nocituraque æta-
tem documenta petuntur: fundamenta
namque hinc mittuntur totius ædificij spi-
rita-

K

rita-

ritalis. quibus perperam iactis, quid nisi reliquorum ruina timenda est?

Et sanè prudenti hîc opus architecto: qui magna solertia soli naturam serius diligenſque scrutator examinet. neque enim omnis fert omnia tellus, nec paria fundamenta omne solum desiderat. malignum hîc & superſtruendis ceſſurum molibus; altè proinde fodiendum, donec ad ignaram ligonum virginem adhuc terram deueneris. qua si deſtituaris, denſe impactis ſudibus ſuperanda firmandaque malignitas eſt. Nihil eſt quod non ars laborque vincant: etiam in mediis fluctibus & mari æternaturæ exurgunt moles tantum industria, labor, prudentia poſſunt. alibi fodientium votis terra reſpondet, nullis ceſſura ponderibus: aliquando nec foſſionibus opus, arbitreris è viua rupe aut ſolido ſaxo compactam.

Imitabitur deinde noſter inſtitutor agrorum cultores. non omne ſtatim ſemen credet omnibus. ſoli conditionem ſolers inueſtigator perſcrutabitur. Hîc neſcio qua naturæ benignitate ne proſciſſa quidem gleba, ſparſa leui manu ſemina in diuitem meſſem ſurgunt; ibi vomere & ligonibus altè proſcindenda, ſudoribusque madidanda eſt; alibi ſatis eſt ſupremam
super-

superficiem leui manu retexisse; non vno loco nullus labor, industria nulla satis est, stercorandus ager, calce etiam ac intersparso cinere iuuandus: vt horum æstu frigus ac innatum quoddam gelu colliquescat. etiam ignibus vincenda sterilitas, & non nisi flammis fœcunditas speranda est. adeò non solum ferrum fertilitati sufficit.

Hic aliquando silua stetit? secanda est. nec satis est. maior in radicibus lucta est; euellendæ sunt. nec hoc satis est, altè plerumque iacent, & sparsa hinc inde semina nouam siluam minantur. ignes admouendi sunt. Ibi vepribus, vrticis plena sunt omnia, & nescio qua naturæ prauitate, etiam bona semina in lolium degenerant. assidua hinc & indefessa opus solertia & cura est, sæpe vertendum solum, ac in ipso quasi semine elidenda prauitas. sanè vt primū se ostenderit, eruenda est. & multorum tamen sæpe hic annorum labor est. nusquam proinde indormiendum, donec labori malignitas cesserit, & neglecta primorum annorum semina, infatigata contentis industria excusserit. Alibi perpetua quasi rudera & saxa, vt profeminata studio credas, fœcunditati impedimenta iniiciunt. eruenda sunt. nec desistendum

donec frequentibus altè fossionibus per-
purgaueris solum, vt, si non omnis tolla-
tur, rarior iam lapis sit, à cuius densitate
nulla sementis boni suffocatio metuenda
sit. Nec rarò nimio humore peccat solum.
frustra messem speres natante semine.
hinc inde proinde per varios aque ductus
aliò flectēda aqua est. Nimia etiam inter-
dum ariditate peccat ager: vt frustra co-
natum adhibeas in tam arenti solo, asti-
busque quibusdā suis siue à natura con-
genitis, siue aduentitiis, emedullato. fre-
quentes proinde hīc densaēque fœcundē-
que cælo nubes pluuiæque votiuis cali-
disque precibus exorandæ; aut prudenti
solertia, è vicinia, aut remotiore etiam
loco torrentes euocandi, flumina dedu-
cenda. paria in leuiori ac arenoso solo ad-
hibenda: validis stercorationibus ac aque
ductibus leuitas corrigenda erit.

Eadem in ingeniorum cultura euenire
consueuerunt. Hīc saxosa inuenies inge-
nia, dura, & quæ culturam aspernentur,
quæ fortiter resistent monitis, quæ non
facile cedant, quæ valide adhærescant se-
mel conceptis, quæ vsu & iudicij sui con-
suetudine callū obdixerūt ad aliena con-
silia. bene sperare possumus quamdiu non
coaluerunt hæc saxa, & abierunt in ru-
pem.

pem. quamqum & hanc non tam ferro
quàm mollioribus euincas. ita ingentia
saxa ab elementorum molliſſimo exedun-
tur. frequentibus proinde paternisq̄ue
monitis vincenda ac emollienda hæc pe-
c̄ora sunt, maximeq̄ue amoris diuini in-
centiuis, quibus ferè ſaxeæ hæc mentes
tanquam ignibus cera, ſole niues colli-
queſcunt.

Ibi arentes animas & tanquam omni
meliore ſucco emedullatas reperias, à ſa-
culi æſtu ambuſtas; quas virtutum ſucco,
frequentiq̄ue cæleſti rore orationibus e-
uocato prudens rigator humectabit, po-
tiſſimè verò frequentibus per diem iacu-
latoriis orationibus. qui vbi virtutum pau-
latim delicias deguſtauerint, proni auidi-
q̄ue in eas ferentur; omniſq̄ue noxius ca-
lor à cæleſti pluuiâ orationum robore eli-
cita extinctus, marceſcentem animam foc-
cundo ſucco beabit.

Alibi ſilueſcentem vitiorum varietate
ac multitudine mentem naetus, non tota
ſtatim nemora exſcindes, ſed carptim ſin-
gula excaudicabis. quòd ſi molli manu
vincere ſoli improbitatem non poſſis, ad
ferrum & ignes descendes; ita tamen vt
ferrum & ignes vltro depoſcat qui pati-
tur; gaudeatq̄ue non ignibus & ferro, ſed

sperata ex his valetudine & fecunditate
successura.

Quòd si torrentibus fluminibusq; innatuerit alius, totumque apertis faucibus elementum biberit, aut sæculi absorptus fluctibus ægrè lassum caput extulerit; auxiliarem supponet dexteram, vndisque ereptū pericula docebit, terrebit, vt, dum discrimina ipse sua senserit, exhorrescat fatuos suos conatus, improuidos ausus, stultos prolapsus, morte mortemque secuturis æternitatibus in metum & fugam, & meliorum cogitationem propositis.

Si quem temerario ausu per rupium montiumque vertices decurrentem, perque saxorum decliua audaci conatu reptantem consecutus fuerit; ingentia ostendet præcipitia, prolabentium numerum, primorumque quorumcumque sanguine nobilitata saxa, infames mortibus rupes, vt mirari primò discat imprudentes sperata per abrupta hæc gloriæ ausus, tot exemplis nequidquam antè edocuis.

Primò proinde instructor naturæ cuiusque, ingeniorum iudiciorumque conditionem perscrutabitur, dispicietque singula peritorum medicorū more. cognouisse, propè vicisse est. vt longè maxima difficultas in morborum ac constitutio-

nis

nis cognitione sit. medicamenta ad manum sunt, plurimus ferè error in ignoratione mali est. accedat cognitio, & spes summa elucet valetudinis bonæ. ita etiam præuisa damna fugam concedunt, inopinata ignaros obruunt. vt autem ingens ingeniorum morborūque animi discrimen est, ita & medicamentorum esse debet. *Ex corporalibus*, Hieronymo monēte, confideranda *spiritualia* sunt. *alius velox est pedibus, sed non fortis manu. ille tardus incessu, sed stabilis in prælio est. hic pulcrum habet faciem, sed rauca vocis est: alius tetram, sed dulci modulamine canit. illum ingeniosum, sed obliuiosum: hunc memorem, sed tardi videmus ingenii.* addit Gregorius: *Hoc omnipotens Deus agit in cordibus hominum, quod facit in regionibus terrarum. Poterat namque vnicuilibet regioni fructus omnes tribuere: sed si vnaqualibet alterius regionis fructibus non indigeret, communionem cum altera non habuisset.* Audeo dicere, maius longè ingeniorum quàm terrarum ac corporum discrimē esse, vt maiore, in his industria ac prudentia opus sit, quo & sperati fructus & pericula maiora sunt.

Discat proinde morum magister ingenium cuiusque. qua in re varia dexteritate opus erit. quædam ab ipso nouitio in-

4K

uale-

Lib. i.
adu.
Pelag.

Hom.
10. in
Ezechi-
elem.

ualetudinē suāque omnia tanquam medico prodente intelliget, quædam à sociis cognoscet, quædam è recreationibus hauriet, alia longa obseruatione ac experientia discet, versando sibi commissum in omnem partem, laudibus, obiurgationibus, pœnitentiis, præmiis: variarumque propensionum adiungat socios. hîc restringat, ibi quædam concedat, aliàs arctè reprimat, nonnunquam remittat habenas. committat etiam interdum aliquid prudentiæ ipsius, omnia interdum neget, ac, cum propensioni aliquando illius laxauerit habenas, tum contraria omnia propensioni imponat. seuerè etiam interdum habeat, molliùs deinde, iungatque aliqua sibi familiaritate, iterumque ab ea secludat. sæpe paternè agat, ac medici hinc inde personam induat, plerumque suauioris, rigidioris interdum, vt in omnem omnino partem tironem suum vertat. assuescat duris, vt horum consuetudine delectetur asperioribus, & gaudeat difficilioribus cum familiaria illa sibi fecerit; induatque veteranos animos, quibus à vulneribus & sanguine generosum incalescit pectus. detque operam, vt non tam ipse asperiora imponat, quam à nouitio vltro deposcantur. quæ mitiget tamen, & ab

vl-

ultroneis hisce aliquid demat, & leniora ac minora petitis concedat.

Vbi verò ingeniorum hunc agrum variè exercitum cognouerit; impedimenta antè omnia remoueat, saxa temere ac improuidè iactata, aut nata, intersparfa zizania, prauarum consuetudinum noxias radices, & quidquid aut ingenitum aut prauis feminis superiectum est.

Purgata dein variè à noxiis area, solidas virtutes seminet, quas assidua cura à nocituris tueatur. Orationis ante omnia studium primas partes occupet. assuescat illi nouitius, maximè meditationi, in qua ea primò pertractet quæ timorem incutunt, validoque iniecto metu à peccatis terrent, morte, æternaturisque pœnis, iudicii que horrore proposito; transeat deinde ad virtutum prouocatiua, Christi Sanctorumque vitam documenta, consilia; ad amorum denique incentiua, cælorum præmia, gaudia, nunquam perituram gloriam. Frequentibus deinde per diem aspirationibus mentem pascit, & contra aduersa firmet; binis etiã per diem feriis conscientie discussionibus, in quibus nihil intactum relinquat, nihil inmendatum.

Plus tamen mortificationi studeat, plusque

K 5

que

que operæ & temporis huic concedat, vt à qua maius momentum pendeat. certiùs enim hac firmantur animi, solidiùs roborantur, & contra aduersa parantur: cum intima animi cultura ab hac pendeat, cuius auxilio rudera & prauorum habituum radices & fibræ, & naturæ malignitas, & superiacta zizania euelluntur, ac tanquã scopis euerruntur, tota que interior area ferendis hauriendisq; virtutibus aptatur, vt nullo iam labore optima queque semina tutò certoque mittantur, centuplaq; foeneratione dominum suum beent. Et fanè sine hac frustra quocumq; conatu virtutem inseueris. quæcunque enim nobilissima licet semina scruposo ruderosq; solo, zizanii que improborum que affectuum pleno immiseris; nequidquam speres. neque enim aut radices agent, aut exurgunt in culmum, aut emergunt in fruticem; sed in semine suo occident, aut in herba suffocabuntur: vt nec sola cælestis pluuia, nec pinguior stercoreatio, nec vigilans cura sufficiat. Eruderanda primò prudenti valida que manu noxia sunt, & proscindenda quaqua parte, duris que ligonibus, securibus, vomere secanda terra, ac quasi refingenda est, meliori que semini parãda. quibus peractis ad diuinorũ

amo-

amorum ignes accedat instructor; nec magno molimine in ingentes excrescent flammam. purus enim hic iam ignis est, pulso prauorum habituum æstu, solutaque glacie ac gelu, tepore languoreque fugato. Hinc est illud Magni Gregorij, *Pastor.*
Jeremia misso ad predicationem dicitur, Ec- p. 3. c. 35.
ce constitui te hodie super gentes & super regna, ut euellas & destruas, & disperdas & dissipas, & adifices & plantes. quia nisi prius peruersa destrueret, adificare utiliter recta non posset: quia nisi ab auditorum cordibus spinas vani amoris euelleret, nimirum frustra in eis sanctæ predicationis verba plantaret.

Moribus etiam sub initium formandis inuigilet instructor. exuant prauos, sæculares, vanos; induant modestos, maturos, religiosos. oculi in primis domandi, ac tanquam iniecto freno cohibendi, ne in omnem partem excurrant, ne nocitura hauriant, statione sua contineantur, ac quodam quasi aggere claudantur, verecunda quadam deiectione, rara eleuatione, aut curiosa circumspeditione: manus contineantur, non indecore protrudantur, nec in frequenti motu versentur: non iactentur brachia, aut longius protrudantur: incessus sit constans & moderatus, qui nec lentitate ignauiam designet, nec ci-
ta-

tatiore progressu incompositam mentem testetur, nec in variam partem libratus fastum denotet: totaque corporis compositio erecta, capite modicè subsidente: nihil denique, quod sæculum sapiat, quod aulæ mores, quod iactantiam & fastum, quodue nimiam aut amœnitatem, aut trucem seueritatem vultu præferat. ad verecundam honestatem, & in comitate ac benignitate maturitatem omnia componantur, omni leuitate, vanitate, effusaque lætitia sæculū redolente eliminata.

In verbis seria maturitas, præcogitata dicitio, ad moderatam tarditatem quam ad celeritatem pronior; vt nihil poenitendum elabatur, nec lingua mentem, mens linguam præueniat, exulet profusior risus, verbaque risum prouocantia, diçteria, sarcasmi, acerbior prolocutio, vanarum rerum narrationes, & quidquid sæculum suum loquitur.

Assuescant piis colloquiis, omnemque fermocinationem diuinis condire rebus. læta tristibus, tristia lætis miscere, mœretes solari, prodigè effusos moderari morte proposita, dubio euentu, incerta futurorum consecutione. honores opesque sæculi huius cum alterius vitæ, principum magnorumque studia benevolentiamque
cum

cum Dei Sanctorumque cælo ascripto-
rum, peritura cum æternis, momentanea
cum perennaturis, terrena cum cælesti-
bus componere. Extollitur aliquis prospe-
ris? opponat aduersa. deprimitur aduersis?
erigat spe meliorum. paupertate oppri-
mitur? cælorum ostendet opes. proscindi-
tur calumniis? melius esse doceat inno-
centem quàm nocentem pati. habeatque
ad manum vtriusque fortunæ exempla,
quibus aut erigat aut deprimat, & intra
modestix terminos hospitem suum con-
tineat.

Remedia.

A Vigili Superioris cura petenda sunt.
qui si certò sibi seriæ institutionis
nouitiorum momenta proposuerit, sibi-
que persuaserit ab hac vna totius Religio-
nis spem omnium maximam, vitamque
ac interitum pendere; pulsa ignauia ad se-
dulam se institutionem accinget.

Quòd si pergat in socordia, molestia-
rum ac laborum pertæsus, alteri muneri
admouendus erit, in quo minore Religio-
nis detrimento versetur.

Inuigilandum deinde vt qui præest,
nò nuda pietate ac religionis zelo, sed pru-
dentia in primis instructus sit: cum plus
sæpe

sæpe momenti à prudenti quàm à sola pia directione pendeat. Prudens sanè director, qui singulorum naturam altitudine quadam mentis, seriatimque solerti que indagatione penitus intraspexerit; non facile à recto bonoque aberrabit, aut commissos sibi in errorem ducet, aut ad præcipitia adiget, aut ad extrema & pœnitenda impellet. scit consilia, monita, remedia naturæ singulorum accommodare, molliaque asperis pro cuiusque ingenio temperare. at pius prudentia destitutus, qui feruore quodam animi eadem omnes vias ducit, eodemque omnium morbis medicamento medetur; & peccabit grauitè, & pro medicamentis non rarò venena porriget, in multorum interitum abitura. que enim vni in vitam, alteri in mortem sunt, & è non malis pro varia valetudinis conditione toxica bibuntur. neque vllus error grauior est quàm in spiritali institutione directioneque iisdem omnes in omni re disciplinis instituere, iisdem mederi modis, cum pugnantem naturam morbi que pugnantia remedia deposcant. Euenit enim in ingeniorum tractatione quod in corporum curationibus; in quibus prima præscribendorum cogitatio à constitutionum varietate petenda est. in qua

qui peccat, mille se erroribus inuoluit, & pro profuturis interimentia propinabit. Pius sit instructor, orationis antè studio excultus, magis etiam mortificationis; vt dux ipse suis ad omnem virtutem sit, plus- que exemplo quàm verbo instruat; habeant in eo, ac in omni actione verboque ipsius nouitij quod tutò imitentur. à prudentia verò siue illa naturali, siue cælo concessa quàm instructissimus sit. adeò vt si votis hîc agendum sit; minus in institutione à solida magnaque prudentia cum moderata pietate, quàm à magna pietate prudentia destituta periculi videatur.

